№ 38
პარასკევი 15 თებერვალი 1902 წ.

გაზეთის ღირს:

თვე	მან.	კ.	თვე	მან.	კ.
12	10	—	6	6	—
11	9	50	5	5	50
10	8	75	4	4	75
9	8	—	3	3	50
8	7	25	2	2	75
7	6	50	1	1	50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური.
„ივერიის“ ტელეფონი № 227.

1877–1902

ივერია

ტფილისი
ეროვნული ბიბლიოთეკა
74

№ 38
პარასკევი 15 თებერვალი 1902 წ.

რედაქცია
ნიკოლოოზის ქუჩა, 21.
ტფილისი.
გაზეთის დასაბარებლად
და განცხადებათა დასაბეჭდად
უნდა მიჰმართონ რედაქციას და წერა-კითხვ. გამავრც. საზოგადოების კანცელარიას.
ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზედ 10 კაპ. მეოთხეზედ—5 კაპ.

ექვთიმე ხელაძის სტამბის „ტელეფონი“ № 838

„ივერიის“ რედაქცია აუწყებს ქართველს საზოგადოებას, რომ შაბათს 16 თებერვალს, დილის 10 საათზედ, ქვაშვეთის წმ. გიორგის ეკკლესიაში გარდახდილ იქნება წლის წირვა და პანაშვიდი

რაფიელ ერისთავის

სულის მოსახსენებლად. (4—2)

შაბათს, თებერვლის 16-ს, ქვაშვეთის წმ. გიორგის ეკკლესიაში გარდახდილ იქმნება წლის წირვა და პანაშვიდი

თავადი რაფაელ ერისთავის

სულის მოსახსენებლად. ასული მისი **კნეინა ბარბარე ხიმშიაშვილისა** აუწყებს ამას განსვენებულის ნათესავთა, ნაცნობთა და პატივისმცემელთა. (1—287—1)

1 თებერვლიდან წლის დამლევამდე გაზეთი

„ივერია“

ღირს **ცხრა მანეთი და ათი შაური** (9 მ. და 50 კ.)
ამ ფულის შემოტანა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება.

ხელის მოწერა მიიღება:
ტფილისში:—„ივერიის“ რედაქცია (ნიკოლოოზის ქუჩა № 21) და ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებ. საზოგ. წიგნის მაღაზია (სასახლის ქუჩა, თავ.-აზნაურ. ქარვასლა)
ქუთაისში:—ბეჟანიშვილის წიგნის მაღაზიასა და ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზია.
ბაქოში:—ხიდდეკელის წიგნის მაღაზია (ნიკოლოოზის ქ. ქალანთარის ქარვასლის პირდაპირ)
ხონში:—ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზიაში.
შორაპანში—პართენ ნასიძესთან.

ცალკე ნომრები, ტფილისს გარეთ, იყიდება ქუთაისსა და ხონში ზემოხსენებულს წიგნის მაღაზიებში.

საფოსტო ადრესი: Тифлисъ, Редакція „Иверія“. ტელეფონი № 227.

ქართული თეატრი.
შაბათს, 16 თებერვალს, 1902 წ.
ქართულის დრამატიულ საზოგადოების დასის მიერ
წარმოდგენილი იქნება
ნ. გ. ქართველიშვილის ლოტბარობით
პირველად ქართულ სცენაზე მეორე მოქმედება რუბინ შტეინის ოპერიდამ

I

დემონი

თარგ. ი. კარგარეთელისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ბ-ნი ი. კარგარეთელი, მ. ნათაძე. ორკესტრი შესდგება 20-ისა და ხორო 30 კაცისაგან.

II

ზოგი ჭირი მარგებელია

ხუმრობა 3 მოქმედ. ვ. გუნიასი

მონაწილეობას იღებენ: ვასო აბაშიძე, ჩერქეზიშვილი, კარგარეთელი, ლეჟავა, ბატონ-: აბაშიძე, გუნია, სვიმონიძე, შათირიშვი-ი, ურუშაძე, იმედაშვილი.

დასაწყისი 8 საათზედ.

ფასები ჩვეულებრივი.

რეჟისორი ვ. გუნია.

მზადდება „მალა ადმართსა ჰხნავს“, „ორი გმირი“, „ლანდი“.

„ქართველ-ქალთა ამხანაგობის“

სამკერვალო და სახელოსნო სკოლაში

იღებენ ყოველ-გვარ საკერავს: კაბებს, თეთრეულსა და ამოჰკერვენ ნიშნებს (მეტკებს).
ბარონის ქუჩა № 12. (5—უ—1)

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების გამგეობამ

დაადგინა ქართულის სცენის არტისტის

ვ. ა. აბაშიძის

25 წლის სასცენო მოღვაწეობა

იდღესასწაულოს ამა წლის 10 მარტს. გამგეობა, აცხადებს-რა ამას საყოველთაოდ, სთხოვს იმათ, ვისაც ჰსურთ მონაწილეობა მიიღონ ამ დღესასწაულში, მიჰმართონ ხსენებულ გამგეობას და წინდაწინვე აცნობონ თავიანთი სურვილი.

თავად-აზნაურთა ქარვასლა, დრამატიულ საზოგადოების კანტორა. (5—უ.—1)

იაკობ ზაქარიას ძე გძელიშვილი

ექიმი

სწამლობს სიფილისს და შინაგან სნეულებას. ავადმყოფებს იღებს დილით 9—12 საათამდე და საღამოთი 5—7 ს. აქვს შესახვევი მასალა.
ავჭალის ქუჩა, № 85.

ექიმი

ვახტანგ ღამბაშიძე

სწამლობს შინაგანს და საბავშვო სნეულებას. ავადმყოფებს იღებს დილის 9 საათიდგან 11-მდე და საღამოს 5 საათიდგან 7-მდე. რეუტის ქუჩა № 24.

ექიმი

ალექსანდრე გიორგის ძე

მაღალაშვილი

იღებს ყოველ-დღე შინაგანისა და საბავშო სნეულებით ავადმყოფებს დილის 12—2-დე და საღამოთი 4—5-დე. მიიღებს აგრეთვე საექიმო ქიმიურ მიკროსკოპიულ და ბაქტერიოლოგიურ გამოკვლევათ.

ოქრომჭედლების ქუჩა, № 40, თულაევის სახლი.

პირველი კერძო სამკურნალო

ექიმის ნავასარდიანისა

(კუკიაში, ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ)

ავადმყოფთ იღებენ ექიმნი ყოველდღე, კვირა დღეებს გარდა.

დილაობით:

ბ. ა. ნავასარდიანი. 11—12 ს. საკოსტაქრო, ვენერიული (სიფილისი) და საშარდეს ავადმყოფობანი.

უ. მ. ჩიქოვანი: 9—10 საათ. სნეულებანი: თვალისა, შინაგანი და ნერვებისა.

ზ. ი. ბაბანასიანცი. დილის 11—12 საათ. ყელოსა და ბავშვთა სენით ავადმყოფებს.

ს. ტ. არვანიტაკი. 11—1 ს. გაუკეთებს სახლში მსურველთ „მასსაჟს“, აუცრის ყვავილს და გამართავს საექიმო გიმნასტიკას ექიმის დანიშვნით.

კ. ი. გძელიშვილი. 12—1 საათ. ყურისა, თვალისა, ცხვირის ავადმყოფობისა.

ა. პ. კარაპეტიანცი. 1—$1^1/_2$ ს. შინაგანისა და ბავშვებისა.

საღამოობით:

ნ. ნ. როსტომბეკოვი. 5—6 ს. საქირურგო და კანისა.

ა. ნ. შპაკოვსკი. 6—7 ს. ნერვებისა (ელექტრო-ტერაპია), შინაგანი და ვინერიულ ავადმყოფობათა.

გ. ა. თარხანოვი. შინაგან და ბავშვების ავადმყოფობისა, 7—$7^1/_2$ ს.

ბ. ა. ნავასარდიანი. $7^1/_2$—8 ს.

რჩევა-დარიგებისა და რეცეპტების დაწერის ფასი ათი შაურია, დარიბთათვის უფასოდ, ფასი კონსილიუმისა და ოპერაციებისათვის—მორიგებით.

დირექტორი სამკურნალოსი დოქტორი მედიცინისა ნავასარდიანი.

Первая частная лечебница—д-ра Навасардіана
Тифлисъ, противъ памят. Воронцову.

ტფილისის კერძო სამკურნალო

მიხეილ გედევანიშვილისა.

ავადმყოფთათვის კრაოტები (ერთი უფასოა).
კუკია, ნიკოლოოზის ქუჩა, სახლი საგინაშვილისა, № 21 (ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ).
ტელეფონი № 274.

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ დღე კვირა დღეებს გარდა.

დილით:

ვ. ი. ჭიჭინაძე—კბილის სნეულებანი, 8—10 საათამდე.

მიხეილ გედევანიშვილი—ნერვებისა და წამლობა ელექტრონით, 9—[illegible] საათ. გარდა ხუთშაბათისა და შაბათისა.

ე. გ. ფედოროვი. შინაგან და ბავშვებისა 9—10 ს.

გ. გ. მაღალაშვილი. შინაგან; სამშაბათობით და ხუთშაბათობით, 10—11 საათ.

ნ. ა. მულინი. ყურის, ყელისა და ცხვირისა—10—11 ს.

ი. პ. ახალშენიშვილი. კბილის სნეულებანი. 10—12 საათ.

კ. მ. ელიოზიშვილი. შინაგან და ბავშვების ავადმყოფობათა. 11—12 ს.

დ. ა. გედევანიშვილი. ნერვებისა და შინაგანი. 12—1 ს.

ა. გ. ბარსუკოვი. დედათა სნეულებანი, ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით 12—1 საათ.

სტ. ა. ვაინო. ხირურგია. ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და შაბათობით 1—2 საათ.

გ. მ. ამბარდანოვი. სიფილისისა, კანის და საშარდესი, 1—2 ს.

საღამოთი:

ი. ნ. თუმანიშვილი—დედათა სნეულებანი 5—6 საათ.

ა. გ. მაღალაშვილი.—შინაგან და ბავშვებისა. 5—6 საათ.

ვ. ს. დავიდოვი—ბავშვებისა და შინაგან სნეულებათა. 7—8 საათ.

კვირაობით:

გ. გ. მაღალაშვილი.—10—12 ს. შინაგან ავადმყოფობათა.

ფრინველთა მომვლელ-მომშენებელთა საყურადღებოდ.

მსოფლიო ბაზარში (ლონდონში და პარიჟში და სხვა დიდ ქალაქებში) სამეურნეო ფრინველეულობისა და კვერცხის აღებ-მიცემაში რუსეთს უპირველესი ადგილი უჭირავს. რუსეთის გუბერნიათა შორის ამ საქმეში ქუთაისის გუბერნიას ისეთი წილი უდევს, რომ ყურადღება მიიქცია, როგორც ადგილობრივის, აგრეთვე სატახტო და სხვა ქალაქების პრესისა. ქუთაისის გუბერნიამ, რომელსაც ამ 5-10 წლის წინად ათი-ათას მანეთის ქათმის კვერცხიც ვერ გაჰქონდა უცხოეთის ბაზარში, 1900 წელს გაიტანა ლონდონსა და ბერლინში და სხ. ქალაქებში .2000,000 მან. მარტო კვერცხი. ამ ბოლოს ხანს აქ გაიხსნა მრავალი კვერცხის მყიდველი კანტორები (ს. კულაშსა, ბანძაში და სხ.). ბათომში არის ძმათა ზეიფერტების კანტორა, გაჩნდა მთელი გუნდი ჩარჩებისა, რომლებიც მხოლოდ სოფლებში კვერცხებისა და ქათმების ყიდვით რჩებიან. მოთხოვნილებას არა აქვს დასასრული და მისს დაკმაყოფილებას ვერ ასდიან ჩვენი მეურნეები. გაზეთი **„Крымскій курьеръ“**-ის ცნობებიდგან სჩანს, რომ ქუთაისის გუბერნია დიდს მონაწილეობას იღებს უცხოეთის ბაზრებში. ეს კიდევ ცოტაა. 1898-1899 წლებში ქუთაისის გუბერნიის ზოგიერთ სოფლებიდგან მოტანილ კვერცხებს უცხოეთის ბაზარში მეორე ადგილი ეჭირა.

ამ ნაირს შემთხვევაში უცხო ქვეყნის მეურნეები უფრო სცდილობენ ხოლმე მეურნეობის წარმატებას და წარმოების ტეხნიკის გაუმჯობესებას, რომ აჯობონ მეტოქეებს, ფეხი მოიკიდონ ბაზარში. ასე მოიქცა ამერიკა, ავსტრალია; თითქმის ასევე იქცევა რუსეთიც, ხოლო ჩვენის ქუთაისის გუბერნიის ფრინველთა მომშენებლები-კი სხვა ნაირად იქცევიან. წასრულ წელს ქუთაისის გუბერნიიდგან გატანილ თითოეულს ათს კვერცხში ორი მაინც ჰრევია წიწილიანი, ერთი შიგნით დამპალი და ორიც მეტის-მეტი პატარა, ასე რომ „თორმეტი“ კვერცხის მაგიერ უნდა იყიდონ თორმეტის ფასად 16—17 კვერცხი და ხან-და-ხან მეტიც. ამის გამო ლონდონში ეხლა ქუთაისის გუბერნიიდგან კვერცხებს ყიდულობენ მხოლოდ მუშები და ქარხნები და არა სხვა მუშტარი. აქაური ქათმები-კი, გასტრონომების გემოს თურმე ვერ აკმაყოფილებს, რადგანაც სანამ ლონდონში ჩაიყვანდნენ, ძვალისა და ტყავის მეტი არა რჩება-რა, ადვილად შეგვიძლიან წარმოვიდგინოთ, თუ რა ბოლო მოელის ჩვენს სამეურნეო ფრინველს ლონდონისა და სხვა ქალაქების ბაზარში: ფასი სულ დაეკარგებათ, წავლენ უცხოეთიდგან ჩამოსული მყიდველები და ჩვენს ისედაც დაცემულს და გაღატაკებულს სოფელს მოესპობა ერთი უაღრესთაგანი სალსარი ფულის შეძენისა.

ასეთმა მოლოდინმა არ უნდა მოგვასვენოს, უნდა გამოგვაღვიძოს; უნდა მოვძებნოთ ასეთის შავბედითის მომავლის ამცდენი ღონისძიება. ასეთი ღონისძიება არის სამეურნეო სწავლა საზოგადოდ და კერძოდ შესწავლა ფრინველების მოვლა-მოშენებისა, რაც საქართველოსთვის და კერძოდ ქუთაისის გუბერნიისათვის ერთს უაღრეს საგანთაგანს შეადგენს ამ ჟამად. ამ ცოდნისა და შესაფერისის ჯიშის ფრინველის გასავრცელებლად საჭირო არის ყოველს მაზრაში დაარსდეს სამეურნეო ფრინველის მომშენებელი საზოგადოება. მათი დაარსება-კი ადვილად შეუძლიანთ ჩვენს მემამულეებს, სოფლის ინტელიგენტებს—მასწავლებელ კაცთა და ქალთ, მღვდლებს და სხვ., რომლებსაც უსათუოდ გული სტკივათ ჩვენის ნივთიერად ხელმოკლეობისათვის. საზოგადოდ წვრილ-ფეხის მოვლა-მოშენებაზედ შემდეგ მოვილაპარაკებთ.

ნ. მკურნალი.

მიწის ძვრის ამბები.

შემახა.

⁂ გაზეთ „პრიაზ. კრაის“ ტელეგრამით ატყობინებენ პეტერბურგიდგან, ვითომც იქ გადაეწყვიტოსთ აღარ განაახლონ შემახა, არამედ სხვაგან გადაიტანონ სამაზრო ქალაქი.

⁂ შემახელი ი. ალიევი „კავკაზში“, სხვათა შორის, შემდეგს საინტერესო გარემოებას მოგვითხრობს: „თუ რამდენად დაიღუპა ხალხი ნივთიერად, ამის მაგალითად ჩემს თავს მოვიყვან. მე, მამა ჩემს, ჩემს ბიძასა და ბიძაშვილებს მიწის ძვრის წინა დღით შემახაში გვქონდა 150,000 მანეთის უძრავი ქონება, რაც 7—8 ათას მან. წმინდა შემოსავალს იძლეოდა, დღეს-კი, როცა ამას ვსწერ, აღარაფერი გვაქვს. ჩემმა დედით ბიძებმა იზარალეს 200,000 მანეთი: მათ დაექცათ 200 ქვის დუქანი, ორი აბანო და ერთი დიდი ქარვასლა, ერთის სიტყვით ყველაფერი, რაც გააჩნდათ. ასე დაიღუპნენ ვაჭრებიც“. გვიამბობთ თავგადასავალს ერთის მსხვერპლისას, რომელიც ამოიღეს აბანოს ნანგრევთაგან ერთის საათის შემდეგ მიწის ძვრისა და აგრეთვე მისთა ამხანაგთა უბედურს მდგომარეობას. გადარჩენილი ქალი ჩემი მახლობელი ნათესავია და მიამბო შემდეგი: „მიწის ძვრის დროს აბანოში ვიყავი, და ჩემს წაესა ვბანდი. იქვე იჯდა ჩემი ახალ-გაზრდა დაც. აბანოში მყოფი ქალები და ბავშვები გავარდნენ გარეთ; ყველაზე ბოლოს მე მოვინდომე გამოვარდნა, მაგრამ ველარ მოვასწარ და აბანოში დავრჩი, რადგანაც კარები დაკეტილი იყო. კარებს ჩემი 10 წლის ვაჟი, სხვებზე გვიან გასული, უკაკუნებდა და მიძახდა: „დედა, ისევ შემომიშვი მანდ, აქ გვახრჩობენ“. სწორედ ამ დროს ჩამოიმზვლა მიწა, ჩამოწვა ქვის დიდი ლოდები და გაისრისა გასავალთან მყოფი ქალები და ბავშვები, რომელთაც ვერ მოასწრეს ქუჩაში გასვლა, მათ შორის ჩემი ვაჟი და დაც. მე ამომიღეს ჯარის-კაცებმა, რომელნიც შომეშველნენ, როგორც-კი გაეგონათ ჩემგან აბანოს ჰერში ქვით მირაკუნების ხმა“.

დაღუპულთა ამოთხრის დროს ბევრი დედები იპოვნეს, რომელთაც შვილები გულში ჩაეკრათ და ისე ამოხდომოდათ სული...

⁂ გუბერნატორის ბრძანებით შემახა-ბაქოსა და შემახა-ქურდამირს შუა ეტლით მიოსვლისათვის ნიხრი იქმნა დადგენილი. ამ ნიხრით შემახიდგან ბაქომდე ეტლი ეღირება 25 მანეთი, ხოლო ქურდამირამდე—20 მანეთი. სწორედ კარგს დროს ინება ბ-ნმა გუბერნატორმა ამ ნიხრის დადგენა, თორემ თქვენი მტერი, ისინი საქმეს სჩადიოდნენ: ქვსსა და შვიდს თუმანს იხდევინებოდნენ იმავ მანძილზე მგზავრის წაყვანისათვის.

⁂ თუმცა შემოწირულება უხვად შემოდის და დახმარებითაც ბევრნი ეხმარებიან დაზარალებულ შემახელებს, მაგრამ მათი მდგომარეობა მაინც ერთობ უბადრუკია და გაჭირვებული. უმრავლესობას დღესაც არა აქვს თავშესაფარი. ერთ მიზეზთაგანი ისიც არის, რომ ხალხს ეუბნებიან, რამდენიმე ოჯახი ერთად მოთავსდით ერთ კარავშიო და ეს-კი მაჰმადიანთა ადათის წინააღმდეგია. ამას გარდა, რამდენისამე ოჯახის ერთად ცხოვრებას ხელს უშლის ისიც, რომ ბევრმა გადაარჩინა თავიანთი ავეჯეულობა და ისინი თუ კარვებში შეიტანეს, ვერ დაეტევიან და თუ გარედ დასტოვეს, დაეკარგებათ. ამიტომაც ყველა ყარაულად დასდგომია თავისს გადარჩენილს ქონებას...

აქ ბევრს ლაპარაკობენ იმის შესახებ, ვითომც შემახელებს აღარ მისცემენ ნებას იქვე გაიშენონ საცხოვრებელი ბინა და აიძულებენ სხვაგან გადასახლდნენო. თვითონ შემახელები ძალიან შორს იჭერენ ასეთს ამბავს. მათ არა ჰსურთ ფიქრადაც გაივლონ გულში შემახის, თუნდაც დანგრეულისაც, მიტოვება და სხვაგან დასახლება. ისინი ამბობენ—შემახას არა ერთხელ გადაუტანია (?!) უბედურება და ახლაც გადაიტანსო. გარდა ამისა, ბევრს არავითარი შეძლება არა აქვს სხვაგან სადმე წავიდეს: აქა აქვთ მათ აღებ-მიცემობა, ვაჭრობა, აქვე აქვთ მიწები; როგორ დასტოვონ ყოველივე ეს და სად უნდა წავიდნენ ცარიელ-ტარიელნი? საერთო აზრი შემახელებისა ის არის, რომ მმართველობამ მისცეს მათ ახალი, მაგარ ნიადაგიანი მიწა დანგრეულ ქალაქს ახლო, რომელზედაც ისინი ეცდებიან და ეგებ სხვებიც შეეწიონ—გააშენონ ხის შენობები, რაც მიწის ძვრას უფრო უმაგრდება, ვიდრე ქვითკირისანი.

⁂ დაზარალებულ შემახელთა სასარგებლოდ „კასპის“ რედაქციას 13 ამ თვემდის მიჰსვლია—17,582 მან. 09 კაპ., „კავკაზს“—14-მდე—4,211 მ. 75 კ., „ნოვოე ობოზრ.“ 1,768 მ. 75 კ., „ტფილისის ფურცელს“—1,909 მ. 83 კ.

ახალი ამბავი

⁂ პირველი სხდომა დრამატიულ საზოგადოების გამგეობასა და ვ. აბაშიძის მოღვაწეობის დღესასწაულის მოსაწყობად ამორჩეულ პირებს ოთხშაბათს, 13 თებერვალს, ჰქონდათ. კრებამ რამდენიმე საგანი გადაწყვიტა. სხვათა შორის, დაადგინა 10 მარტს დილით, აქტის გარდა, გამართოს წარმოდგენა ან კონცერტი, ხოლო საღამოთი დადგას ოთხი მოქმედება: თითო მოქმედება აღებული იქმნება ქართველ, სომეხ, რუს და ფრანგ ავტორთა პიესებიდგან, რომელშიაც ვ. აბაშიძე იღებს მონაწილეობას. ამას გარდა, კრებამ დაასახელა მწერლები, რომელთაც უნდა მიენდოს ვ. აბაშიძის მოკლე ბიოგრაფიის დაწერა წიგნის გამოსაცემად და რეფერატის შედგენა დღესასწაულზედ წასაკითხად.

⁂ ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაურობის დეპუტაცია ამ თვის 22-ს დაბრუნდება რუსეთიდგან.

⁂ ამ თვის 24 გომში დანიშნულია გორის მაზრის სინდიკატის წევრთა საზოგადო კრება, რომელზედაც განიხილვენ წარსულის წლის ანგარიშს, მიმდინარე წლის ხარჯთ-აღრიცხვასა და სხვ.

⁂ სომეხთა კათალიკოზს მკრტიჩს I შეუწირავს დაზარალებულ შემახელთა სასარგებლოდ ორი ათასი მანეთი. ამასთანავე ეჩმიაძინის სინოდს თავისს მხრივ გაუგზავნია შემახელთა კომიტეტისათვის ათასი მანეთი („არგონავთი“).

⁂ 12 თებერვალს განსაკუთრებულმა კომისიამ ქალაქის თავის მოადგილის შესტაკოვის თავმჯდომარეობით, ექსპერტების ეგოროვისა და მუხარინსკის თანადასწრებით, განიხილა უსახელო საზოგადოებისაგან წარმოდგენილი პროექტი ელექტრონის ტრამვაისა. პროექტში სულ 66 ნახატია, რომელთაგან კომისიამ მოიწონა მხოლოდ რამდენიმე ნახატი და დანარჩენი საჭიროდ სცნო შეცვლილ იქმნას: 1) მუშტაიდის ლიანდაგი სამის მაგივრად ორი უნდა იყოს, რომ ეტლების მიმოსვლას არ დაუშალოს. 2) ერევნის მოედანზედ ოთხის მაგიერ ორი ან სამი უნდა იქმნას. 3) უნდა გაიყვანოს ლიანდაგები: გოგილოს აბანომდე, ქალაქის საყასბომდე და ნავთლუხამდე. 4) სასახლის ქუჩაზედ ერთი ლიანდაგი უნდა იყოს გაყვანილი, ისიც შუაზედ. კომისიამ საზოგადოდ მოიწონა წარმოდგენილი პროექტი, მხოლოდ საღამოს სხდომაზედ ვაგონების ტიპები არ მოიწონა: 1) ღერძები მეტად ახლო-ახლო აქვსო; 2) რადგან თვით ვაგონები გძელებია, ამის გამო შეიძლება ქანაობა იწყონო; 3) დასასხდომების შუა ადაგი ვიწროა, რაიცა შეავიწროებს ზედ მხდომთ; 4) ვაგონის იატაკი მაღლაა დედამიწის ნიადაგიდგან; 5)

უსათუოდ ყველა ვაგონები უნდა იყოს დახურული, ხოლო მობმული მეორე ვაგონები შეიძლება იყოს ღია: 6) საქონლის ვაგონებიც უნდა იყოს, რაც შეიძლება, მოხერხებული. ამასთანავე აღმართების გზაც უნდა სხვაგვარად გადაკეთდეს. კომისიამ დაადგინა გარდაეცეს უსახელო საზოგადოებას ყველა მისი წარმოდგენილი პროექტი გადასასწორებლად.

⁂ მთავრობამ ნება დაურთავს ბ-ნ ლაროვისათვის გამოსცეს ბაქოში ყოველ-დღიური რუსული საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი „ბაქო“.

ამ ჟამად ბაქოში მარტო ერთი „კასპი“ გამოდის, რომელიც, წლიურ ხელის მომწერლების გარდა, ცალკე ნომრობით სადდება დღეში 3,000—4,000 ეგზემპლიარი.

⁂ **ს. სნო** (დუშეთის მაზრა): სამშაბათს, 29 იანვარს, შუადღის 12 საათზე, ამ სოფლის მახლობლად ქვის ჩამოყრის დროს უეცრივ კლდემ დაიტანა ამავე სოფლის მცხოვრებელი გლეხი ალექსი გოდერძიშვილი. მცირე ხნის შემდეგ საბრალო ამოიღეს მძიმედ დაშავებული, რომელიც იმავე ღამეს გარდაიცვალა. ალექსი გოდერძიშვილი დიდს თანაგრძნობას უწევდა თავისს სოფლის ყოველს საზოგადო საქმეს და განსაკუთრებით ერთ-კლასიან სკოლას, მაგალითად, კურთხევის დროს შესწირა ხუთი მანეთი, საკვირაო სკოლას ორი მანეთი და სხვ. ალექსი გოდერძიშვილის მიცვალების შემდეგ, მიცვალებულის ჭირისუფლებმა სამოც-და-ათი მანეთი შესწირეს სკოლას.

იმედია, ზემოხსენებულს მაგალითს ბევრი მიჰბაძავს და ქელეხში ორას-სამას მანეთის ხარჯვას ამჯობინებს ამ ნაირს კეთილს საქმეს დაეხმაროს.

⁂ **ს. ნალვარევი** (დუშეთის მაზრა): ნალვარევის წმიდის გიორგის პატარა ეკლესია (ათი ადამიანი დაეტევა) არის აშენებული მეთორმეტე საუკუნეში თამარ დედოფლის დროს. ამ პატარა ეკლესიის გადიდება მრევლმა ვერ შეიძლო და ვერც ახალი ეკლესია აიშენა მეტის სიღარიბის გამო. ხსენებული ეკლესია ამ 35 წლის წინად შეუკეთებიათ მღვდლის იოანნე არგანაშვილის მეცადინეობით. მას შემდეგ ნალვარევის მრევლის სამლოცველოდ შტატის ეკლესია ყოფილა და ეხლა მეზობელ სოფლის ლაკათხევის კრებულსა და მრევლს ჩააბარეს, რადგანაც ეკლესია ზედ-მიწერილი ყოფილა წინად. ლაკათხევის მრევლს სამი ეკლესია აქვს, ხოლო ნალვარევის საწყალი მრევლი და კრებული დარჩნენ უეკლესიოდ. რადგანაც ნალვარევის მრევლს არ შეუძლიან აიშენოს ახალი ეკლესია თავისის ხარჯით, ამიტომ კარგი იქნებოდა აღმოჩნდეს ვინმე კეთილი ღვთის მოყვარული კაცი, რომ შეჰკრიფოს ფული ხელის მოწერით სოფელს გარედ და წმიდის გიორგის სახელობაზე ნალვარეველთ აუშენოს ეკლესია, ურომლისოდაც სოფელი არ ვარგა.

—

იმერეთის ამბები:

—

⁂ **სამეგრელო**: 11 თებერვალს, დილის ექვს საათზედ, ამოვარდა აღმოსავლეთის დიდი და დონიერი ქარი, რომელმაც მთელს ოდიშს საგრძნობი ზარალი მისცა. არ დარჩენილა ისეთი ოჯახი, რომ ერთი-ორი თუმნის ზარალი მაინც არ მოჰსვლოდეს. ზოგიერთებს სახლები წაუქცია, სახურავები გადაგლეჯა, პატარა ფაცხები ხომ მიდეწ-მოდეწა, ვეებერთელა ხეები ძირიან-ფესვიანად ამოგლიჯა, ღობე-მესრები მიამტვრ-მოამტვრია. ერთი სიტყვით, ისე დონივრად ჰქროდა, რომ კაცს ეგონებოდა მეორედ მოსვლაა. მეორე დღეს ხალხი დღესასწაულივით ერთმანეთს ულოცავდა ერთ მანეთის ნახვას. მოხუცებულები ამბობენ, ასეთი დიდი და დონიერი ქარი კარგა ხანია, რაც არ უთვიდათ. 12 თებერვალსაც ქარი ისევ ჰქროდა.

⁂ ოდიშის სოფლებში ამ ჟამად მოდებულია ყოველგვარი ავადმყოფობა. მაგალითებრ, ერთობ გახშირებულია: ანთება, მჭვალი, სურდო-ხველა, ხუნაგი და ბავშვებს დაერია წითელა, რომელიც აქა-იქ ზარალს იძლევა. გარდა ამისა, წელს აქეთ რადაც უბედურობაა, ერთობ გახშირებულია ადამიანის სიკვდილი. ისეთი დღე იშვიათია, რომ სამი თუ ხუთი კაცის სიკვდილი არ გაიგონოთ...

ქურდობა და ავ-კაცობა თუ არ მატულობს არ ცხრება. უფრო-კი შინაურს საქონელს იტაცებენ...

ტ. ირინაშვილი.

წერილი ქუთაისიდგან.

—

ქუთაისის ახლანდელ „მამებს“ ეს არის ხმოსნობის ვადა უთავდებათ თავიანთ ტფილელ თანამოძმეებთან ერთად. ეტყობათ, მათებრ, ამ მიწურულში ესენიც დაიღალნენ, რომ საბჭოს კრებას უმრავლესობა ან სრულიად არ ესწრება, ან სრულიად უგულოდ ეკიდებიან თავიანთ მოვალეობას. ჩვეულებრივ 7 საათზე დანიშნული კრება ძლივს ძლივობით იქვე კლუბიდგან საგანგებოდ მსახურთა გზავნით და მოპატიჟებით 9—10 საათზე მოიყრიან ხოლმე თავს 60 ხმოსნიდგან 15—20 კაცი და კრებაც ამრიგად კანონიერდება. ხშირად კანონიერი რიცხვი ($^1/_3$-იც) ვერ იყრის თავს და ისეც ხდება, რომ ამ $^1/_3$-დგანაც 4—5 კაცი გაიპარება ხოლმე კლუბში და ქალაქის მოურავიც იძულებულია შუა კრებაზე, კენჭიობის დროს, გამოაცხადოს, რომ ხმოსნები უკვე წასულან, კრება კანონიერი აღარ არის და უნდა გადავდოთ. რასაკვირველია, დარჩენილნი სამართლიანს საყვედურს უცხადებენ წასულთ: როგორ შეიძლება, ბატონებო, ჩვენს საკუთარ საქმეს თავს ვანებებთ, მოვდივართ აქ თავისს დროზე და ორი-სამის კაცის გულისათვის კრება უნდა გადაიდოს და ამოდენა დრო ვკარგოთ. ჯარიმა შემოვიღოთ, ბატონებო, ამგვარებისათვის, თორემ საშველი არ არის და მართლაც ბევრით ხმოსნები რომ გაკანონიერდებოდნენ და ამ თავიანთ დამუქრებას დააკანონებდნენ, უეჭველია, ქუთაისის ცალიერ კასას ერთი უშრობი წყარო აღმოუჩნდებოდა შემოსავლისა.

კარგი-კი იქნება გამოქვეყნდეს ქუთაისის საბჭოს კრებაზედ დამსწრე ხმოსნების სტატისტიკა. მაშინ ცხადად დავინახავდით, ვინ როგორის გულმოდგინეობით ეპყრობა ქალაქის მკვიდრთა ინტერესებს.

ერთი, ამგვარის გაჭირვებით თავმოყრილ, ხმოსანთა კრება შესდგა კვირას, 10 თებერვალს, შუადღისას, რადგან საჭირო საქმე ქალაქის მიერ ახალის მამულის ყიდვისა—უნდა გადაწყვეტილიყო. ამ კრებაზე ხმოსნების არა ჩვეულებრივმა რიცხვმა (40-მდე) მოიყარა თავი, ქალაქის მოურავის განსაკუთრებულ ხვეწნა-მუდარის შემდეგ. სამაგიეროდ უქმე დღეს თავშეყრილმა ხმოსნებმა ქალაქის მოურავს იმით ასიამოვნეს, რომ ერთ ხმად დასთანხმდნენ მამული შევიძინოთო. გამგეობის მოხსენებით, ეს მამული (გენერლის ქუჩაზე) 546 ოთხ-კუთხი საჟენიანის, ზედ ორ-სართულიანი სახლი სდგას, რომელშიაც დროებით პოლიციის ერთ-ერთი დაწესებულება შეიძლება მოათავსონ და შემდეგ-კი საქალაქო სკოლის შენობის ასაგებად გამოადგებათ. „Чѣмъ больше пріобрѣтетъ городъ такихъ имуществъ, тѣмъ лучше“-ო, ,თქვა ერთმა ხმოსანთაგანმა და ბოლოს ერთხმად დაიძახეს „принять, принять мнѣніе управы“-ო და დაავალეს გამგეობის წევრს გ. გველესიანს 6,40 მანეთამდე ავიდეს ვაჭრობაში დასახელებულ მამულის ყიდვის დროს.

ამავე კრებაზე გამგეობამ წარმოადგინა მოხსენება საქონლი გადამზიდავ მეეტლეთა ნიხრის დადგენის შესახებ. გამგეობამ სთქვა, რომ მრავალთაგან და, სხვათა შორის, ჟანდარმის სამართველოსაგანაც გვესმის საყვედური, რომ მეეტლეთა თავგასულობას საზღვარი არა აქვსო; რაც ჰსურთ იმას გთხოვენ და გრთმევენ საქონლის გადატან-გადმოტანისათვის; შირად ამის გამო ჩხუბი იმართება მათთან და საჭიროა ქალაქმა ნიხრი დაადგინოს და ალაგმოს მეეტლეთა თავისუფლებაო. მეეტლეთა მიერ წარმოდგენილი და გამგეობისაგან შემოწმებული ნიხრი ხმოსნებმა არ მიიღეს, რადგან მეტად გართულებული იყო საქონლის კლასიფიკაციით და $^1/_2$, $^1/_3$ და $^1/_4$ კაპეიკობით ნიხრის გამონაკრაშებით, რაც მეტად უხერხული იქნება ანგარიშის გასასწორებლადაო. ბოლოს, უფრო-კი ვაჭრებმა, სრულიად საჭიროდ არ სცნეს ნიხრის შემოღება.

უარ-ჰყვეს აგრეთვე ყასბების თხოვნა შორიდგან მორეკილ საქონლის ხორცზე ნიხრის მოსპობისა, რადგან ძნელი გასარჩევია, რომელი ხორცია ყასბების დუქანში შორიდან მორეკილ საქონლისა და რომელი—ახლოდანაო.

—

დღეს ქუთაისის სალაპარაკო საგნად გამხდარა ალექსანდრე ლორთქიფანიძის და კამპ. საქმემ ქუთაისის ხმოსნების ყურადღებაც მიიქცია.

სამხედრო სასამართლოში მიცემულ ყაჩაღების საქმემ მთელი ქუთაისი ფეხზე დააყენა, თუმცა აქაურ სასამართლოში არა იშვიათი მოვლენა ყოფილა ლორთქიფანიძის და მის ამხანაგებზე გაცილებით გამოჩენილ ყაჩაღების საქმების გარჩევა.*) საქმე ისაა, რომ დღევანდელ ყაჩაღებს უფრო გაუვარდათ სახელი ხალხში. ამას-კი, სხვა გარემოებათა გარდა, ხელი შეუწყო იმან, რომ მათ საქმის განხილვას სხვანაირი ხასიათი მიეცა: მთელის იმერეთის სოფლების და ქალაქების პოლიციის მოხელენი ფეხზედ დააყენა და შემდეგ მოწმეებად მოიწვია სასამართლოში.

აქ არის ახლა ბათუმის, ფოთის, ბაღდადის, სამტრედიის, ხონის, შორაპნის და სხ. ბოქაულ-„სტრაჟნიკები“. მაზრებისას რომ თავი დავანებოთ, ქუთაისის პოლიციელნი საკმაოდ შეძრწუნებულნი ყოფილან დღევანდელ ყაჩაღთა ნამოქმედარით და ისინი მართლაც რომ საკმაო გულმოდგინეობას იჩენენ ამ ავაზაკთა ბედ-იღბლის გადაწყვეტის საქმეში.

მათი გულმოდგინება ერთიგვარად სასამართლოს კრებათა დაწყებისათანავე აღვნიშნეთ, ხოლო დღეს—2—3 დღის შემდეგ—იგი კიდევ უფრო თვალსაჩინო შეიქნა. საქმის გარჩევის მეორე დღესვე ხალხში ხმა გავრცელდა, რომ ყაჩაღებს გადაყვან-გადმოყვანის დროს განთავისუფლებას უპირებენ და აქედან, რასაკვირველია, პოლიციის მეთაურს საბუთი მიეცა ეთხოვნა გუბერნატორისათვის, რომ ტუსაღნი ეტლით მოეყვანათ ხოლმე სასამართლომდე ბორკილებ გაყრილნი. თითო ეტლში ორ-ორნი სხედან ხიშტებიან ჯარის-კაცებთან ერთად და ისე დაჰქავთ. წინ სტუსაღოს უფროსი, ცხენით მიუძღვის, უკან პოლიცმეისტერი თავის თანაშემწეებით და ყარაულებით ეტლებით მისდევენ და ამ რიგად დაჰქავთ ქუჩებში. ამ დროს, უფრო საღამოს 4—5 საათზედ, კრების გათავების დროს, აურებელი ხალხი იყრის ქუჩებში თავს სასამართლოდგან მოყოლებული სტუსაღოს კარებამდე. ქუჩებში სახლების ფანჯრები და აივნები სულ ივსება ხალხით სეირის საცქერლად. ქუჩებში გაქანებული ეტლების და გაჭენებულ ცხენების დროს შექმნება ბავშვების ყრიამული, წივილ-კივილი და უკან დადევნებით სირბილი. ზოგიერთ სასწავლებლის მოწაფეთ უკვე აღუკრძალეს ქუჩებში ამ დროს სიარული...

ხმოსანმა ი. სვანიძემ კვირის საბჭოს კრებაზე განაცხადა, რომ ტუსაღების ტარების დროს, რადგან ქუჩებში მრავალი მაყურებლები იყრებიან, ადვილი შესაძლებელია რამე უბედურება მოხდეს, გაქანებულ ეტლებს, ან ცხენებს ქვეშ მოჰყვეს ვინმეო, ამიტომ საჭიროა ეთხოვოს, ვისაც ჯერ არს, ქუჩებში წესიერება იყოს დაცული, ტუსაღები თავ-დახურულ ეტლებით ნელა და მშვიდობიანად ატარონ, რათა ხალხში რაიმე უკმაყოფილება არ დაიბადოს, რასაც მერე შეიძლება სხვა რამ მიეწეროსო. ასეთი განცხადება მრავალმა ხმოსანმა მაგალითებით დაადასტურა, მართალია, უწესოებაა დიდიო. ქალაქის მოურავმა გაოცებით და ინტერესით მოისმინა ხმოსნების გოდება და უბრძანა მდივანს ოქმში ჩაეწერა ხმოსნების სურვილი, რომ ეთხოვოს გუბერნატორს მიაქციოს ყურადღება ამ ამბებისათ...

---

*) დარჩიას, მიქელაშვილს, მიქელაძეს, ბებურიშვილს, წერეთელს და მისიანებს არა ნაკლებ საგმირო საქმეები ჩაუდენიათ.

ავტ.

დაბა და სოფელი

—

დაბა ზესტაფონი. «თვალიც დაუდგეს და ყურიც მაგის მეთვალყურეობასაო», ახლავე დაიძახებენ ზესტაფონის დევ-გმირები (ორი-სამი მაინც), თუ რომ დღევანდელი ამბები რედაქციის კალათს გადაურჩა და მთელის სიგრძე-სიგანით გამოიფინა მკითხველის თვალწინ. მაინც არა უშავს-რა! „ჩვეულება სჯულთ უმტკიცესიაო“, იტყვიან და მეც ვერ დამიშლია ამ ფოლადის პატარა ნაჭერის წრიპინი; რა ვუყოთ, რომ ხან-და-ხან უსიამოვნო ამბებსაც შეხვდებით! პროვინციის ცხოვრება ამ წვრილ ამბებისაგან შესდგება, მთელი მისი პირ-ვარამი ჯერ წვრილმანია და, თუ ამას თვალ-ყური არ ადევნე, გზა არ უკაფე და უწმინდე, ვინ იცის, შესაძლოა, იქაურობა ბალახ-ბულახითა და ნარ-ეკალით გაივსოს. ამიტომაც ვიღებთ ხელში ძველებურ ცოცხს...

მოგეხსენებათ, სწავლა-განათლების საქმე ჩვენში კარგად ვერ მიდის; ვაჭრობა, ფული, წასვლა-მოსვლა, რა გინდა, სული და გული! ,,სიცოცხლე სდუღს და გადმოსდუღს'', სხვა პატარა დაბა-ქალაქებთან შედარებით, მხოლოდ სკოლები-კი ვერ ავიშენეთ და ვერა. ეს ორი-სამი წელიწადია თითო სკოლა ძლივს გვემატება წლის განმავლობაში მთელს მაზრაში და ისიც ერთის კაპან-წყვეტით: ჯერ ხომ ისედაც არა გაგვაჩნია რა და გვიჭირს სკოლის დაარსება, მერმე კიდევ... სულიერი მამებიც უკმაყოფილებას აცხადებენ: ჩვენი სკოლა გაუქმდა, სადაც თქვენი გაიმართაო. ბოსლევის რვაას კომლიან საზოგადოებას წრეულს ძლივს ეღირსა სკოლა; დაარსების დღიდგან სულ მოკლე დროში იქაური სულთმობრძავი ორი სამრევლო სკოლა თითქმის მთლად დაცალიერდა; მამა მღვდლები გაგვიჯავრდნენ. ახირებულია, თქვენმა მჯემ! მოაწყვეთ, ბატონებო, სამრევლო სკოლა, მისცეთ მასწავლებელს საშუალება კუჭის გაძღომისა სანახევროდ მაინც, დააყენეთ სწავლა [illegible] და ჰნახავთ, რა მალე გაივსოს მოსწავლეებით [illegible] სამრევლო სკოლა, თორემ ახლანდელი სამრევლო სკოლები მარტო სახელით თუა (უმეტესობა, რასაკვირველია, და არა სულ ყველა) და თქვენ-კი გვიჯავრდებით, როცა შეგირდები სამინისტრო სკოლებისკენ გარბიან.

არც ზესტაფონსა აქვს სასწავლებელი, საჭიროება-კი დიდი ხანია ითხოვს მისს დაარსებას. ჩამოივლის ტფილისიდგან ქაღალდი, აბა, ეს დაიარსეთ, აბა ისაო, დაჰყვება ქვევით და ან ხონში ამოჰყოფს თავს, ან ქუთაისში, ან სხვაგან სადმე, ზესტაფონი-კი მუდამ მშრალზედა რჩება. აგერ ოთხი-ხუთი წელიწადია ზესტაფონის ინტელიგენცია მონდომებულია ამ საქმეს თავი გამოაბას და წელს განაჩენიც შესდგა სამოქალაქო სასწავლებლის დაარსების შესახებ, მაგრამ ადგილობრივი პოლიცია მოგვადგა და გვეუბნება: განაჩენი კანონიერი არ არის, რადგანაც ყვირილა არ შეადგენს არც საზოგადოებას, არც სოფელსო. გამოდის, რომ ეს ამდენი ხალხი, დედა-ბუდიანად ზესტაფონში მცხოვრები, ალებ მიცემის მიმდევარი და ამოდენა მამულ-დედულის პატრონი ვიღაც აბრაგები ყოფილან. ავსუს, ჩვენო ცხოვრებავ! ასე უყურებს საქმეს ბ-ნი მაზრის უფროსი. გაზეთ „Новое Обозрѣніе“-ში, 21 იანვ. (№ 5941) უკვე იყო მოხსენებული, რომ ყვირილელების განაჩენს ადგილობრივი პოლიცია კანონიერად სცნობდა მაშინ, როცა საქმე სხვა-და-სხვა გარდასახადებს შეეხებოდა და ეს განაჩენები სასრულშიც მოიყვანეს, ახლა-კი სასწავლებლის შესახებ დადგენილს განაჩენს იგივე პოლიცია უკანონოს ეძახის. ვნახოთ, ეს წაჯექ-უკუჯექობა გაიმარჯვებს, თუ არა? ის-კი სათქმელია, რომ სამოსწავლო მთავრობა ამ საქმეს სულ სხვა თვალით უცქერის: ხალხი ფულსა და შენობას იძლევა, ჩვენც მადლობელნი უნდა ვიყვეთ, არა თუ უკანონობად ჩავუთვალოთ ასეთი საქმეო. ასე მსჯელობს ბ-ნი დირექტორი და ვფიქრობთ, იმედი არ გაგვიცრუვდება...

ერთად-ერთი ნორმალური სასწავლებელი მთავრობის ხარჯით ინახება, კერძო დახმარებას ჩვეული არ არის; მოსწავლეთა შორის უმეტესობა ღარიბის დედ-მამის შვილები არიან, რადგანაც შეძლებულები უფრო ქუთაისის სასწავლებლებს ეტანებიან. ზოგიც ობლებია. მაგალითად, პირველ კლასში 74 მოსწავლეში 16 ობოლი აღმოჩნდა: ან დედა არ ჰყავდათ, ან მამა, ან არც ერთი.

2 თებერვალს ქ-ნმა ანნა დიმ. ხედგინიძისამ გამართა საცეკვაო საღამო ამ სასწავლებლის შეგირდების სასარგებლოდ. წმინდა შემოსავალი დარჩა სამოც მანეთამდე. დიდის მადლობისა და პატივისცემის ღირსია ის ადამიანი, რომელიც კისრულობს უანგარო შრომას, რათა ობოლ მოსწავლეთა გული პატარა საჩუქრებით გაახაროს. ვინ იცის, იქნება ამ წუღა-დაგლეჯილსა და ბლუზა შემოხეულებში ორი-სამი მაინც ერიოს მომავალი პატიოსანი მუშაკი. გასაკვირი არაარის-რა! ღმერთმა ჰქმნას, მეტიც ყოფილიყოს! ამიტომაც ყველა პატიოსანის კაცის მოვალეობაა ამათთვის ხელის გაწვდა.

გ. ჩხაძე

თეატრი.

წარმოდგენა ქუთაისში.

კვირას, 10 თებერვალს, ქუთაისის დრამატიულმა დასმა გ. ალექსი-მესხიშვილის და ქ-ნ ნაჩხეიძის მონაწილეობით წარმოადგინა ქ-ნ დ. ივანიძის საბენეფისოდ 5 მოქ. კომედია ოსტროვსკისა „შემოსავლიანი ადგილი“ და ვოდევილი „მოჩვენება“.

ამ ორმოცის წლის წინად დაწერილს მეტად შინაარსიან, მაგრამ უეფექტო კომედიას ოსტროვსკისას დღესაც არ დაუკარგავს თავისი სინამდვილის დამახასიათებელი სახე. დღესაც ბიუროკრატულ წეს-წყობილების მომხრეა უმეტესი ნაწილი და, ასე წარმოიდგინეთ, დღევანდელი დიპ-

ფელეტონი

—

წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლა.

წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლა დაარსდა 1883 წელს. ეს პირველი სამეურნეო სკოლაა ჩვენში. სკოლა დააარსა დიდად პატივცემულმა ილია ივანეს ძემ წინამძღვრიშვილმა თავისსმამულში და თავის ხარჯით.

დაარსების შემდეგ 18 წელმა გაიარა, მაგრამ ამ სკოლის ცნობა ჩვენში ბევრს არა აქვს. ვიცით, რომ არის ქვეყანაზე წინამძღვრიანთ-კარის სკოლა; ვიცით, რომ დამაარსებელი ამ სკოლისა არის ილია წინამძღვრიშვილი. მეტი სხვა რა ვიცით?! არაფერი!!.

სამარცხვინოდ უნდა ჩაეთვალოს ჩვენს ინტელიგენციას ამ სკოლის არ ცოდნა; ჩვენი ქვეყანა სამეურნეო ქვეყანაა; მეურნეობით უდგას სული ჩვენს ერს; მხოლოდ მეურნეობით შეიძლება ჩვენის ერის ფეხზე წამოყენება, რასაკვირველია, ეკონომიურის მხრივ. ეკონომიურად წელში გამაგრებას ხომ დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანისა და ერის ცხოვრებაში; ყველა ამაზე ლაპარაკი გრძლად საჭირო არ არის, ამიტომ დავუბრუნდებით წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლას.

ამ სკოლამ ამ 18 წელიწადში ბევრი ვაივაგლახი გამოიარა, მაგრამ მტრის გულისად მაინც არ გახდა. სკოლა თან-და-თან იზრდება. პატივცემულმა ილია ივანეს ძემ სულ ამ სკოლას მოახმარა თავისი სარჩო-საბადებელი, ამ სკოლას მოანდომა თავისი ენერგია, მაგრამ შეუძლებელს ვერ ვინ შესძლებს. სკოლის დაარსება სახელმწიფო და საერო საქმეა; ერთი კაცი ვერ აუვა ისეთ დიდ საქმეს, როგორიც არის სამეურნეო სკოლა. სამეურნეო სკოლის დაყენება ღირსეულად ადვილი საქმე არ გახლავთ. რუსეთშიაც-კი, საცა მთავრობა ათას თუმნობით ჰხარჯავს, სამეურნეო სკოლები ჯერ-ჯერობით სასურველს წარმატებას მოკლებულია. ამიტომ ნურავის გაუკვირდება, რომ წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლა ჯერ ჭაბუკად ვერ ქცეულა, ესე იგი, სკოლას თავისი ნატვრა ჯერ ვერ აუსრულებია.

პატივცემულ ილია ივანეს ძეს ჰსურდა, რომ მის სკოლაში ყოფილიყო სწავლება ყველა სამეურნეო დარგისა, რომ მოწყობილიყო: 1) მიწის შემუშავება, 2) ვენახის მოვლა-გაშენება, 3) საქონლის მოვლა-მოშენება, 4) ბაღოსნობა, 5) მებოსტნეობა (огородничество), 6) მეფუტკრეობა, 7) მეაბრეშუმეობა, 8) ღვინის დაყენება, 9) დურგლობა და 10) მჭედლობა. ეს სამი უკანასკნელი ხელობა იმდენად უნდა შეესწავლათ შეგირდებს, რამდენადაც საჭიროა მეურნეთათვის. ყველა ზემოხსენებული სამეურნეო დარგი დართულია წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლის პროგრამაში.

თუ ერთის რომელისამე საგნის შესწავლა ძნელად მიაჩნია ადამიანს, ამ სკოლაში 10 სამეურნეო საგანს ასწავლიან, და, რა გასაკვირველია, ზოგიერთი საგანი, როგორც თეორიულის მხრივ ისე პრაქტიკულის მხრივაც, ცოტად თუ ბევრად, კოჭლობდეს. ჩვენმა ნასწავლმა აგრონომებმა კარგად იციან, რა ძნელია ყველა სამეურნეო საგნის თეორიულად და პრაქტიკულად შესწავლა. უმაღლეს სასწავლებელში კურს-დამთავრებულმაც კი ბევრმა არ იცის, რა არის ბაღოსნობა, მებოსტნეობა, მეფუტკრეობა, მეაბრეშუმეობა, ვენახის მოვლა-გაშენება; არც ერთ ამ საგანს უმაღლესს სამეურნეო სასწავლებელში არ ასწავლიან, რადგანაც დანარჩენ საგნების შესწავლას უნდებიან და ზემოხსენებულ საგნებისთვის დრო არა რჩებათ. მაშასადამე, შესაძლებელია, განა, რომ დაბალმა სამეურნეო სკოლამ შეასწავლოს თეორიულად და პრაქტიკულად ყველა ზემოხსენებული 10 საგანი თავისს შეგირდებს? მე მგონია, რომ ეს შეუძლებელია.

რასაკვირველია, წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლას შეეძლო შეესწავლებინა შეგირდებისათვის პრაქტიკულად ყველა ზემოხსენებული საგანი, მაგრამ ამისათვის საჭირო იყო ღირსეულად მოწყობა: ფერმისა, საქონლის მოშენება-მოვლისა, მევენახეობისა, მეფუტკრეობისა, მებოსტნეობისა და სხვ. სასურველად მოწყობა-კი ყოველ სამეურნეო საგნის სწავლებისა მოითხოვს კარგად მცოდნე ქართველ ნასწავლ მეურნეს, დიდ ფულს და დიდს ენერგიას. სანთლითაც რომ ეძებნა ილია ივანის ძეს ქართველთა შორის, ასეთ მეურნეს ვერ იპოვიდა.

გარდა იმისა, რომ ილია ივანეს ძე ვერ იპოვიდა ქართველთა შორის მხნეს და ნასწავლს აგრონომს სკოლის ზედამხედველად, უქონლობა ფულისაც ყოველ საქმეში ხელს უშლიდა. შეიძლება ზოგმა სთქვას: „განა რუსი ან სომეხი არ შეიძლებოდა ზედამხედველადაო?“ უნდა მოგახსენოთ, რომ, სკოლის დებულების ძალით, სკოლაში ყოველივე სამეურნეო საგანი ქართულს ენაზედ უნდა შეასწავლოს მასწავლებელმა და, მაშასადამე, სხვა ტომის კაცის ზედამხედველად დანიშვნა მოუხერხებელი საქმეა.

თუმცა ერთ დროს ამ სკოლის ზედამხედველი ვიყავი და კარგად ვიცი მისი ავი და კარგი, მაგრამ მაინც შარშან გულმა არ მომითმინა და სკოლის დასათვალიერებლად წაველი.

ქართველი კაცი პირველად ღმერთს ახსენებს ყოველ საქმის დაწყების დროს. ილია ივანეს ძეც ასე მოიქცა. უპირველესი ადგილი სკოლაში უჭირავს მშვენიერ პატარა ქვის ეკკლესიას; ეს ეკკლესია უკვე შარშან აგვისტოში იყო მომზადებული საკურთხევლად; ათის წლის წინად იყო დაწყობილი ამ ეკკლესიის შენება; ეხლა მზად აშენებული კოპწია ეკკლესია ამშვენებს სოფელს წინამძღვრიანთ-კარს; ეკკლესიის გვერდზედვე იყო დაწყებული ამ ათის წლის წინად შენობა სახელოსნოსი. ეს შენობა თუმცა გარედგან მზად არის, მაგრამ შიგნიდგან-კი ძლიერ ბევრი რამ აკლია; თვით სახელოსნო მოწყობილობა ღარიბია და თხოულობს შევსებას, მაგრამ უქონლობის გამო ეს საქმე ჯერ-ჯერობით წინ ვერ მიდის.

აუცილებლად საჭიროა, რომ სხვამაც იზრუნოს ვინმე სკოლისათვის გარდა ილია ივანეს ძისა. თუმცა, მართალია, ტფილისის სათავად-აზნაურო ბანკმა ამ ათის წლის წინად წელიწადში ოთხასი თუმანი გადაუწყვიტა წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლას, მაგრამ ეს ფული მასწავლებლების ჯამაგირებსაც-კი ვერ აუვა, თუ სკოლას რიგიანი და კარგად მომზადებული მასწავლებლები ეყოლება.

სხვაფრივ ზრუნვა სკოლისათვის ბევრს არავის გამოუჩენია. ამ საქმეში ჩვენმა თავად-აზნაურობამ თავისი ჩვეულებრივი გულ-გრილობა გამოიჩინა. აი, ათ წელიწადზე მეტმა ხანმა გაიარა, რაც სკოლა შემწეობას იღებს სათავად-აზნაურო ბანკისაგან და თითქმის არავინ კითხულობს, რა მდგომარეობაშია ის სკოლა, რომელსაც ჩვენი ბანკი წელიწადში ოთხას თუმანს აძლევსო.

ერთი სიტყვით, გულშემატკივარი კაცი სკოლას არ ჰყავს, გარდა ილია ივანეს ძისა, და ამიტომაც სკოლა ფეხზე ვერ დამდგარა. განა, რომ მოინდომებოდა ჩვენს საზოგადოებას, ეხლა სკოლა აღყვავებული არ იქნებოდა? მაგრამ ვისაც ჰკითხავ, ყველა გაიძახის — „ეს სკოლა წინამძღვაროვისაო“. არა, ბატონებო, ეს სკოლა ჩვენი საერო სკოლაა.

ცოტა არ იყოს გადავუხვიეთ სიუბრის საგანს, მაგრამ, იმედია, მკითხველები არ დაგვემდურებიან ამისათვის.

განვაგრძოთ აღწერა სკოლისა. ჩვენ ვსთქვით ზემოდ, რომ სახელოსნოს შევსება და შეკეთება უნდაო. ამიტომ კარგი იქნება, ჩვენმა საზოგადოებამ როგორმე უშველოს სკოლას და შეუვსოს ეს ნაკლი. სახელოსნოს გვერდით აშენებულია მშვენიერი ღვინის სარდაფი, სახელოსნოს ახლო თვით სკოლის შენობაა; ამ შენობაში ოთხი კარგი ოთახია. ერთს ოთახში მოთავსებულია მუზეუმი და სამს ოთახში-კი კლასებია. მუზეუმში საკმაოდ ბლომად მოიპოვება წიგნები (ბიბლიოთეკა) და სხვა-და-სხვა ნივთიც, რომელიც საჭიროა სხვა-და-სხვა

თმიანი ახალგაზრდობა იმავ „შემთხვევიან ადგილის" ძებნით არის გამსჭვალული, როგორც წარსულ საუკუნის მე-50-ე წლებში „ჩინოვნიკობა".

კვირის წარმოდგენაში თვისი ჩვეულებრივი ნიჭი გამოიჩინა ოსტროვსკის კომედიაშიაც მესხიშვილმა. ყველას სიამოვნებას ჰგვრიდა მისი სამაგალითო თამაში. ბ-ნი ქუჯი ვიშნევსკის როლში და ბ-ნი ნემო (ბელოგუბოვის როლში) ყურმოჭრილი განხორციელება ახალგაზრდა ადგილის მაძებარ ჩინოვნიკისა—მესამერე ბანის მომცემნი იყვნენ თავიანთ კოლეგისა. მაგრამ ამასვე ვეღარ ვიტყვით თვით მაბენეფისე ქ-ნ დ. ივანიძესა (კუკუშკინას როლში) და ბ-ნ ჩარკვიანზე (ჟადოვისაში). ისინი ამ საბენეფისო წარმოდგენაში ძლიერ სუსტობდნენ, განსაკუთრებით მეორე და ამრიგად ვეღარ იყვნენ თავისს საუკეთესო ამხანაგების მხარის დამჭერნი.

ამ სეზონში პირველად გამოსულმა ქ-ნმა ჩხეიძემ, თუმცა არც მაგრე საპატიო როლში იყო (პოლინა), საზოგადოება დიდად ასიამოვნა თავისის კვალად სცენაზე დაბრუნებით. გამოსვლისთანავე ტაშის ცემით მიეგებნენ და ყვავილების თაიგულიც მიართვეს.

თვით კომედიასა და „მოჩვენებაში" ბ. ბადანჩაძემ ურიგოდ არ შეასრულა თავისი როლი: პირველში დოროჟეევისა და მეორეში ნიკოს როლი. მისი თამაში სიცილს იწვევდა მაყურებელთა შორის.

პარტერსა და ლოჟებში ძალიან ბევრი ადგილი იყო ცარიელი. დამსწრენი უფრო მოსწავლე ახალგაზრდობა—ეს მუდმივი სტუმარი ქუთაისის თეატრისა—და მდაბიო ხალხის წარმომადგენლები იყვნენ. მობენეფისეს საჩუქრები მიართვეს.

ისო.

სომხური წარმოდგენა.

ოთხშაბათს, 13 თებერვალს, თავად-აზნაურთა თეატრში სომეხთა დრამატიულ დასის მიერ წარმოდგენილ იქმნა 5 მოქმ. ტრაგედ. „ურიელ აკოსტა" ბ-ნ ჰ. ამოს საბენეფისოდ. მობენეფისემ საუცხოვოდ შეასრულა ურიელ აკოსტას როლი, მხოლოდ პირველ ორს მოქმედებაში ზოგჯერ ისეთის დაბალის ხმით ლაპარაკობდა, რომ უკანა სკამებზე მსხდომ მაყურებლებს თითქმის არაფერი ესმოდათ. მართალია, დაბალ კილოს თვით პიესის შინაარსი მოითხოვს, მაგრამ არტისტს არც ისე უნდა დაემდაბლებინა ხმა, რომ შორეულ მაყურებლებს არა გაეგოთ-რა.

იმედია, პატივცემული მსახიობი ყურადღებას მიაქცევს ამ ჩვენს მცირე შენიშვნას.

მშვენივრად ითამაშეს აგრეთვე ქალბატონებმა ზაბელამ და ვარდუიმ, პირველმა იუდითის როლი და მეორემ ბრმა ესთერის როლი; ბ-ნთ სარგისიანმა და მირზოიანმაც კარგად აასრულეს თავიანთი როლები. დანარჩენებსაც არა უჭირდათ-რა: მხოლოდ ბენ-იოჰაის მოთამაშე ცივად და გაუბედავად ასრულებდა თავისს როლს.

პიესის მეოთხე მოქმედებაში იგალობა ბ. ი. ვახტანგიანის ხორომ, რომელიც ხშირად გალობს ხოლმე სომხურ წარმოდგენებში. ხორო ჯერ ახლად შემდგარია, და თუმცა ეხლა დიდად საქებარი არ არის, შემდეგისათვის, იმედია, გაიმართება.

დასასრულ უნდა შევნიშნოთ, რომ ტფილისის სომხობა ძალიან გულგრილად ეკიდება თავისს თეატრს. აქ თუმცა მდიდარი სომხობა ბევრია, მაგრამ თეატრში რომ შეხვიდეთ, მათ ვერა ნახავთ. როგორც ქართულს ისე სომხურ წარმოდგენებზედაც უფრო მომეტებულად „არა-ბურჟუა" ხალხი ესწრება; ამიტომაც საჭიროა დრამატიულმა დასმა ბილეთების ფასი დააკლოს, რითაც თვითონაც იხეირებს და საზოგადოებასაც უფრო ბევრს მიიზიდავს.

ამ ცოტა **ხან**ში იგივე დასი წარმოადგენს ბ. სუნდუკიანცის ცნობილს „პეპოს".

ბ.

რუსეთი

სატახტო ქალაქების გაზეთებს სწერენ, რომ ტოლსტოი კვლავ ძლიერ ცუდად შექმნილა: 7 თებერვალს ავადმყოფობას კრიზისი დაუდგა; ავადმყოფმა ღამე უძილოდ გაატარა. ძლიერ სუსტად არის.

8 თებერვალს—ავადმყოფს სუნთქვა უჭირს, ტემპერატურა ძლიერ დაეცა, მაჯა მეტად სუსტად უცემდა, მდგომარეობა უნუგეშოა.

— ყაზანში არსებობს მართლ-მადიდებლობის დასაცველად და გასავრცელებლად „წმიდა გურიის ძმობა". ამას წინად ამ „ძმობას" კრება ჰქონია, რომელზედაც წაკითხულ იქმნა მეტად საინტერესო ანგარიში: მონათლული არა-რუსები ხშირად იღებენ ისევ მაჰმადიანობას და წარმართობას; ზოგჯერ თვით მკვიდრნი რუსნიც სტოვებენ მართლ-მადიდებლობას. განსაკუთრებით ხშირია ქრისტიანების გამაჰმადიანება.

ძმობის სკოლების ზედამხედველის მღვდლის ეგოროვის ცნობებიდგან სჩანს, რომ სოფ. დიდს სოვრუში, რომელსაც გარეშემო სულ მაჰმადიანთა სოფლები არტყია, მართლ-მადიდებლობიდგან 12 გლეხის ოჯახი გამდგა; სოფ. იანილში მცხოვრებთა ნახევარზედ მეტი გამაჰმადიანებულია, ს. იანასალაში 80-მდე ოჯახი მონათლულ თათრებისა ხელახლა გამაჰმადიანებულა. გამაჰმადიანებულ ოჯახებს ეგოროვი სხვაგანაც შეჰხვდა. „ს. ტრისოხნიში, სწერს ეგოროვი, მე მოვიწვიე სოფლელები სკოლაში საღმოს ლოცვაზე; მაგრამ ძალიან ცოტა ხალხი შეგროვდა, რადგან ტრისოხნელოში მონათლული თათრები არიან და ნახევრად მაჰმადიანობას მისდევენ. 1869 წ. ტრისოხნელებმა ხელმწიფეს თხოვნაც მიართვეს მაჰმადიანებად ჩაგვრიცხეთო. მე ბევრი ველაპარაკე ხალხს, რომ ქრისტეს სარწმუნოება არის ჭეშმარიტი სარწმუნოება, ღვთის მიერ მიცემული, მაჰმადიანობა-კი და სხვა სარწმუნოებაც ცრუ სარწმუნოებაა ანგარ და ცოდვილ კაცების გამოგონებული-მეთქი". სოფ. ქივუტ-სებე-უსადომში იმავე მღვდელმა მოიწვია მცხოვრებლები, რომ სარწმუნოებაზედ ესაუბრა მათთან, მაგრამ არამც თუ სხვები, სოფლის მღვდელიც და მასწავლებელიც-კი არ მიეკარნენ. მეორე მღვდლის სიტყვით, სოფ. ვონეე-პოლში (ჩერემისების შორის) გადასახლებული რუსები მთლად გაჩერემისდნენ. უარ-ჰყვეს ქრისტიანობა და მიიღეს კერპთ-მსახურება. ასეთი ამბებია იმ სოფლებში, სადაც ეკკლესიებიცაა და სკოლებიც.

— სარატოვის გუბერნიის ერთს სოფელში კაი ხანია ღვთის-მსახურება არ სრულდება: გლეხებმა ვერ შესძლეს წარსულის წლის ნახევარ ჯამაგირის მიცემა მღვდლისათვის და მღვდელმა განაცხადა, სანამ ფულს არ მომცემთ, არც ვწირავ და არც ვილოცავო. გლეხებს-კი არაფერი მოეპოვებათ, რადგან შარშან მოუსავალი წელიწადი იყო და საჭმელადაც-კი ვერა უშოვნიათ-რა.

წერილი ინგლისიდგან

(**წერილი** მე-43)

ინგლის-იაპონიის კავშირი და იმისი მნიშვნელობა.—მსოფლიო პოლიტიკა და იმპერიალიზმი.

პატრიოტნი, იმპერიალისტნი და სამინისტროს მომხრენი ცას მოეწივნენ. იმათ სიხარულს საზღვარი არა აქვს. „ჰხედავთ, რა მინისტრები გვყავს?—გაიძახიან.—ისე მოაწყეს საქმე, რომ არაკის არაფერი გაუგია. წავიდეს ეხლა რუსეთი ჩინეთსა და ინდოეთში!.. იაპონია დიდ ოკეანესაკენ დაუკეტავს კარებს, ჩვენ კიდევ ატლანტიის ოკეანეში არ გავატარებთ. ყოჩაღ, ლორდო სალისბიური! აი, საქმის გაკეთებაც ასე უნდა!.."

ასე და ამ გვარად აცხადებენ თავიანთ ალტაცებას პატრიოტნი ინგლის-იაპონიის ხელშეკრულობის გამო ამ ხელშეკრულობის მოულოდნელად გამოქვეყნებამ მეტად გააკვირვა და გაოცა როგორც მეგობარნი, ისე მტერნი. მაგრამ საკითხავი აი, ეს არის: ნამდვილად სარფა და ხელ-საყრელია, თუ არა ინგლისისათვის ეს კავშირი? იგი გამარჯვებაა ინგლისის დიპლომატიისა, თუ იაპონიისა?

იაპონია რომ გახარებულია—ამის მიზეზს ყველა ადვილად მიჰხვდება. იგი ერთბაშად მსოფლიო პოლიტიკის მჭიდროდ დაკავშირებულ ნაწილად გადაიქცა. ოც და ათის წლის წინად კარ-ჩაკეტილი და ყველასაგან მოწყვეტილი; თხუთმეტის წლის წინად ევროპის შეგირდი, ათის წლის წინად კორეასთანმებრძოლი, იაპონია დღეს, სრულიად მოულოდნელად, დიდ სახელმწიფოთა საპოლიტიკო ცხოვრების აქტიურ მონაწილედ გადაიქცა. იაპონიას, რასაკვირველია, არ დაავიწყდა, რომ გამარჯვების ნაყოფი ჩინეთში ხელიდგან გაუსხლტა რუსეთის წყალობით, რომელსაც საფრანგეთიც მხარს უჭერდა. კარგადა ჰგრძნობს იგი, რომ ციმბირის რკინის გზის გაყვანის შემდეგ რუსეთი მაგრა მოიკიდებს ფეხს შორეულ აღმოსავლეთში და, მაშასადამე, გაჰქრა მისი ოცნება ჩინეთის ზღვებსა და წყლებში ბატონობისა. ყველა ამას თუ გავითვალისწინებთ, უდიდეს ფლოტის მქონე ინგლისთან კავშირი მართლაც იაპონიის დიპლომატიის დიდ გამარჯვებად უნდა ჩავთვალოთ.

ინგლისი?.. საეჭვოა დიდმა ბრიტანიამ იხეიროს რამ ამ კავშირით. შეიძლება კავშირის წყალობით უწინდელი სახელი შეინარჩუნოს შორეულ აღმოსავლეთში თავისს მრავალტომიან ქვეშევრდომთა შორის. მაგრამ რაც შეეხება შემწეობას ომის დროს,—საეჭვოა, როდისმე დასჭირდეს ინგლისს იაპონიის დახმარება ჩინეთისა და იაპონიის ზღვებში. ჩინეთთან ომს ინგლისი არცა ჰფიქრობს. ასეთი ომი ძირს გამოუთხრის ინგლისის ურთიერთობას შტატებსა და გერმანიასთან... მაშ, ვის წინააღმდეგ დაეხმარება იაპონია ინგლისს? რუსეთისა და საფრანგეთის წინააღმდეგ? მაგრამ ინგლისს ხომ კარგად ესმის, რომ დასახელებულ სახელმწიფოთათვის იაპონიისა და შტატების ფლოტი თვით ინგლისის ძლიერ ფლოტთან ერთად მაგდენად საშიში არ არის. ევროპაში ომი, თუნდაც იმავ საფრანგეთთან, რომლის წინააღმდეგაც სალისბიურ-ჩემბერლენის სამინისტრო კარგა ხანია კბილებს აკრაჭუნებს, ინგლისს მარტოდ-მარტოს მოუხდება, რადგანაც იაპონია თავისის სამხედრო გემებით არაფერ საშიშს არ წარმოადგენს საფრანგეთის ახალშენებისათვისაც-კი ინდო-ჩინეთში. იაპონელთა ევროპაში ბრძოლის შესახებ ხომ ლაპარაკიც მეტია.

აი, ამ აზრებმა გაუელვა თავში ყველა ინგლისელს, რომელიც-კი საქმის ვითარებას ჩაუკვირდა. გენიოსნი და წინ-დახედულნი კაცნი დიდად დააფიქრა ამ კავშირმა. „კავშირები ყოველთვის ძვირად გვიჯდებოდა და ჩვენის სახელისა და დიდებისათვის არასოდეს მათ სარგებლობა არ მოუტანიათ,—ამბობენ ბევრნი.—კოალიციამ ნაპოლეონ პირველის წინააღმდეგ 4 მილიარდი 715 მილიონი მანეთი ვალი დაგვიტოვა. კავშირმა ნაპოლეონ მესამესთან (ყირიმის ომმა) წინანდელ ვალს 390 მილიონი მიუმატა... ამ რიგად ორი კავშირი 5 მილიარდად დაგვიჯდა. ნეტა, როგორ დაგვიჯდება მესამე კავშირი?.. დიაღ, დრო-გამოშვებით, ყოველ ნახევარ საუკუნის შემდეგ, სისულელეს ვჩადივართ, კავშირებს ვსდებთ და ის-კი გვავიწყდება, რომ კანინგერისა, პილლისა, როსსელისა და გლადსტონის პოლიტიკამ შეჰქმნა ჩვენი სახელი, ჩვენი დიდება, რომ ეს პოლიტიკა, თავისუფალი ყოველგვარ კავშირისაგან, იცავდა ჩვენს დამოუკიდებლობას!.."

აი, ეს სიტყვები გავიგონე და წავიკითხე. მაგრამ, სიმართლე უნდა სთქვას კაცმა, იშვიათია ისეთი გაზეთი, მცირენი არიან ისეთნი, რომელნიც ასე სწერენ და ამბობენ. უმრავლესობა ალტაცებაშია. რადიკალთა შორისაც ბევრნი არიან გახარებულნი. ერთმა რადიკალმა მთელი ლექციაც-კი წამიკითხა იმპერიალიზმისა და მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ. გამოვტყდები, გულ-დასმით ვუსმენდი მოსაუბრეს.

იმის სიტყვებიდგან გამოდიოდა, რომ, ორთქლისა და ელექტრონის წყალობით, ეხლა დედამიწის მივარდნილი კუთხეები უფრო ახლო არიან ერთმანეთზედ, ვიდრე მე-XIX საუკუნეში პარიჟი და პეტერბურგი იყვნენ; რომ გარეშე ევროპისა, სადაც დღემდე პოლიტიკის ნასკვი იხსნებოდა; გაჩნდნენ სახელმწიფონი, ავსტრიასა და იტალიაზედ უფრო ძლიერნი და მდიდარნი, ხოლო შტატების რესპუბლიკა თავისს 80 მილიონ მცხოვრებით ჩვენის პლანეტის უმდიდრეს სახელმწიფოდ გარდაიქცა. ვისაც ეს ახალი სახელმწიფონი მიემხრობიან, ევროპასა და მთელს დედამიწაზედაც გამარჯვებული ის იქმნება. ამერიკა ყველაზედ დაახლოვებული, რასაკვირველია, ინგლისთანაა; იაპონია კავშირითაა ჩვენთან შეკრული; ავსტრალია, კანადა, სამხრეთ-აფრიკა, ინდოეთი ინგლისთან ორგანიულად დაკავშირებულნი არიან,—ამ რიგად გამოდის, რომ, მსოფლიო პოლიტიკის ხელმძღვანელობას ასე თუ ისე ინგლისი გასწევს.

როდესაც შევნიშნე, რომ ახლანდელ პოლიტიკის წყალობით, იმ პოლიტიკისა, რომლის მეოხებითაც სდევნიან ეროვნულს ენას მალტაზედ, ჟლეტავენ ხალხს ტრანსვაალ-ორანჟეში, ავიწროებენ ინდოეთსა და ირლანდიასა,—ამ პოლიტიკის წყალობით ინგლისი ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება დაირღვეს და დაიშალოს-მეთქი, ნაცნობმა რადიკალმა მომიგო:

კონტინენტის მცხოვრებთ სრულებით არაფერი ესმით ინგლისისა და იმის იმპერიალიზმისა. ჩვენებური იმპერიალიზმი—წმინდა ფედერატიზმია. ჩვენი ახალშენები სრულიად დამოუკიდებელნი არიან. ყველა მათგანს საკუთარი კონსტიტუცია აქვს, საკუთარი პარლამენტი და მხოლოდ გამგე, ანუ ვიცე-კოროლი ინიშნება ლონდონიდგან მეფისა და პარლამენტის სახელით. რაც შეეხება ერებს, არა მარტო ახალშენებში, თვით ინგლისშიაც, მაგალითად, შოტლანდიასა და ვალისში, ასე გასინჯეთ, ირლანდიაშიაც-კი არა სდევნიან არც ენას, არც ლიტერატურას. ირლანდიაში საადგილ-მამულო საქმე უფრო კლასთა საქმეა, ვიდრე საეროვნო. ხოლო კლასთა ბრძოლა ყველგანაა, ინგლისშიაცა და კონტინენტზედაც. შემთხვევის წყალობაა, რომ ირლანდიაში საადგილ-მამულო საქმე საერო საქმედ გარდაიქცა. ამ კლასთა საქმემ ეხლა ჩრდილოეთ ირლანდიაც, ე. ი. ულსტერიც შეუერთა დანარჩენ ირლანდიას, თუმცა ულსტერში ხალხი ინგლის-შოტლანდიის ენაზედ ლაპარაკობს და პროტესტანტიზმს აღიარებს. ესევეა მალტაზედაც. უნდოდათ იქ მხოლოდ ოფიციალურ საჭიროებათათვის ინგლისური ენა შემოეღოთ. მცხოვრებთ წინააღმდეგობა გასწიეს და მთავრობამაც დაუყოვნებლივ დაუთმო. თქვენ ჰნახავთ, რომ ტრანსვაალსა და კაპის ახალშენშიაც ისეთივე კონსტიტუცია იქნება შემოღებული, როგორც ავსტრალიასა და კანადაში.

— როდესაც ბოერებს მთლად ამოსწყვეტენ?

— „ვინ ამბობს მაგას. ერთი ომი გათავდეს ჯერა! ნუ-თუ გგონიათ, რომ შემდეგაც ლორდ მილნერი და როდსი განაგებენ საქმეებს?

— ჩემბერლენი?

— „პირველი ჩემბერლენი მოითხოვს კონსტიტუციის შემოღებას და ბრიტანიის იმპერიის ფედერაციით გაერთიანებას... ამის შემდეგ ადვილად მიჰხვდებით, როგორ გასწევს პოლიტიკის ხელმძღვანელობას დედამიწის სიგრძე-სიგანეზედ გაჭიმული, თანასწორ და თვით-მმართველ ახალშენთაგან ნება-ყოფლობით გაერთიანებული და იაპონიასა და შეერთებულ შტატებთან კავშირში მყოფი ფედერატიული იმპერია"...

„Rule Britania!" (იბატონე, ბრიტანიავ!). ძველი სიმღერაა... მაგრამ რად უნდა გაუბატონდეს გაერთიანებულ ერებს ინგლისი, საფრანგეთი, შეერთებული შტატები ან სხვა რომელიმე სახელმწიფო?—ამის პასუხს ვერც ერთი იმპერიალისტი, თვით ურადიკალესიც-კი, ვერ მოგვცემთ.

საოცარი საქმე: თვითონვე ამბობენ, რომ

საგნის შესწავლისათვის. ბიბლიოთეკაში უმეტესად ძველი წიგნებია. მართალია, მათ შორის ბევრი კარგის შინაარსისაა, მაგრამ, მოგეხსენებათ, რომ ბუნების-მეტყველების მეცნიერებამ დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ და ბევრი [illegible], რაც ამ ათი-თხუთმეტის წლის წინად მიაჩნდათ უტყუვრად, ახლა დატოვებულია. აი, ამიტომ გვგონია, რომ ბევრს იმ წიგნს, რომელიც წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლაშია ეხლა, მხოლოდ ბიბლიოგრაფიული მნიშვნელობა აქვს.

მუზეუმში არის მშვენიერი მოდელი კაცისა, რომელიც ღირს 600 მანეთამდე, რელიეფური რუკა კავკასიისა, მოდელი აბრეშუმის ჭიისა, მოდელი გვირაბისა, არყის გამოსახადი ქვაბი თავის მოწყობილებით, სხვა-და-სხვა გვარი სადღვებელი, სხვა-და-სხვა ჯიშის საქონლის მოდელი; ერთი სიტყვით, აქ მოგროვილია ისეთი რამ, რომელიც საჭიროა მეურნეო საგნების შესწავლისათვის.

კლასებად დიდრონი და მაღალი ოთახებია, ასე რომ ჰაერი საკმარისია შეგირდებისათვის სწავლის დროს.

სახელოსნო და სკოლის შენობა საყდრის ჩრდილოეთ მხარესაკენ არის. საყდრის სამხრეთად კარგა მოზრდილი შენობაა, რომელშიაც მოთავსებულია სკოლის პანსიონი; ამ შენობაში ერთი დიდი საწოლი ოთახია, ერთი სამზარეულო, ერთი სასადილო ოთახი და ორიც პატარა ოთახი; ამ ორს ოთახში ჩვეულებრივ სცხოვრობს ხოლმე ის მასწავლებელი, რომელსაც ჩაბარებული აქვს შეგირდების საზრდოობა; პანსიონის პირდაპირ მოთავსებულია შენობა მასწავლებლებისათვის; აქ ოთხი ოთახია თავისის სამზარეულოთი. სხვა შენობა სკოლას არა აქვს-რა.

ამ შენობათა აღმოსავლეთ მხარეს სკოლის ბაღი იწყება. რა წამს სკოლის ბაღში ფეხს შესდგამთ, მაშინვე დაინახავთ მარჯვნივ მშვენივრად შემუშავებულ ვენახს; ვენახი ორ დესეტინამდე იქნება. ვენახში, უმეტესად ქვევით მხარეს, კახურის ჯიშის ვაზებია, ზევით-კი ევროპიული ჯიშის ვაზებია. ვენახს ქება არ უნდა, მტერიც-კი წუნს ვერ დასდებს, არამც თუ მეგობარი. ვენახს ზევით ხილის ბაღია; ამაზე-კი ვერაფერს ვერ მოგახსენებთ, რადგანაც აგვისტოში აქ ხეხილებს არ ესხათ, გარდა ატმისა; ატმები-კი აგრე კარგის ჯიშებისა ვერ არის. ხილის ბაღის ზევითკენ იწყება ბოსტანი; ბოსტანში იყო დათესილი: საზამთრო, ნესვი, კიტრი და სხვა. აქ ჩვენ რიგი და წესი ვერ ვნახეთ და მე მგონია ეს აიხსნება იმითი, რომ სკოლას ზაფხულში წყალი ცოტა აქვს.

მარცხნივ მხარეს, რამ წამს ფეხს შესდგამთ სკოლის ვენახში, იქ წინადაც და ახლაც საყვავილე არის (**цвѣтникъ**). ეს საყვავილე ახლა უფრო მიტოვებულია; საყვავილეში არც ერთი ყვავილი არ ჰყვაოდა. საყვავილე ისე უნდა იყოს მოწყობილი, რომ ყოველ დროს შეიძლებოდეს აქ ყვავილის შოვნა; ეს ძლიერ ადვილი საქმეა და მგონია სკოლას ეს შეუძლიან, თუ-კი ზაფხულში სარწყავი წყალი აქვს. თუ სარწყავი წყალი სკოლას არა აქვს, მაშინ, რაღა თქმა უნდა, სკოლა ვერც ბოსტანს გაიჩენს და ვერც საყვავილეს.

საყვავილეს ზევით არის ახლად ნამყნევი ხეხილის ხეები და სამყნოდ დანიშნული ხეები. ბაღის დანარჩენი ადგილი აგვისტოში არაფრით არ იყო დათესილი და არც იყო მოხნული. აქ ჩვეულებრივ სთესავენ ხოლმე პურს.

სკოლის დაარსების დღიდგანვე ილია ივანეს ძემ სკოლას შესწირა 50 დესეტინა; სკოლას აქვს, გარდა ბაღისა, თავისი მინდვრები (**поля**), პატარა ტყე და საძოვარი (**лугъ**). ილია ივანეს ძე ამ სკოლისათვის თავისს სულს არ დაჰზოგავს და ერთ დროს ამბობდნენ, რომ თავისს მამულს სკოლას უთმობსო.

ეს სკოლა დიდ სარგებლობას მოუტანდა ჩვენს მხარეს, რომ აქ წესიერად იყოს მოწყობილი ყველა იმ სამეურნეო საგნების სწავლება, რომელიც მოხსენებულია სკოლის პროგრამაში; ჩვენ ამითი არ გვინდა ვსთქვათ, რომ სკოლამ არ მოუტანა ჩვენს მხარეს სარგებლობაო; ჩვენ ვამბობთ, რომ უფრო მეტს სარგებლობას მოუტანდა. იმისაც დიდი მადლობელი უნდა ვიყოთ, რაც სარგებლობა მოუტანა სკოლამ ჩვენს მხარეს.

რა აკლია სკოლას? პირველი ის, რომ სკოლას არ ჰყავს უმაღლესს სასწავლებელში კურს-დამთავრებული აგრონომი. თუმცა ეხლანდელი ზედამხედველი დიდად პატივსაცემი ყმაწვილი კაცია, მაგრამ იგი სპეციალისტია მარტო მევენახეობისა და მეღვინეობისა. უაგრონომოდ ამ სკოლაში არ შეიძლება შესწავლა საქონლის მოშენებისა და მემინდვრეობისა.

შემდეგ, მოგეხსენებათ, რომ სამეურნეო საგნები მთლიანად დამყარებულია ბუნების-მეტყველების მეცნიერების საგნებზე. თუ ბუნების-მეტყველების სწავლება კარგად არ არის წარმოებული სკოლაში, მაშინ სამეურნეო საგნების შესწავლა ძნელია და მოუხერხებელი. თუ არა ვცდებით, სკოლაში არ არის ისეთი მასწავლებელი, რომელსაც შეეძლოს საბუნების-მეტყველო საგნების სწავლება. ეს დიდ მინუსად უნდა ჩაეთვალოს სკოლას.

შემდეგ სკოლას არა ჰყავს თავისი საქონელი, არა ჰხნავს და არცა სთესავს მინდვრებში; ამისი მიზეზი-კი მხოლოდ უსაღსრობაა. ამ სკოლაში, მაშასადამე, არც პრაქტიკულად და არც თეორიულად მიწის შემუშავებას (საზოგადოს და კერძოს) არ ასწავლიან; და ან როგორ შეიძლება უაგრონომოთ ამ საგნების შესწავლა?!

კმარა, თორემ რომ მივყვეთ იმის ჩამოთვლას, თუ რა აკლია სკოლას—შორს წავალთ. აგრეთვე შორს წაგვიყვანს სკოლის ღირსებათა ჩამოთვლაც. რა არის უპირველეს ყოვლისა დღეს სკოლისათვის საჭირო და რა უნდა ჰქმნას სკოლამ, რომ თან-და-თან აჰყვავდეს და გაძლიერდეს? აი, ამის პასუხი უნდა მოვნახოთ. უპირველესად, სკოლის დებულების ძალით, უნდა შესდგეს საზოგადოება. ამ საზოგადოებამ უნდა ამოირჩიოს სკოლის მზრუნველი. რასაკვირველია, მზრუნველად ერთხმად და ღირსეულად იქნება ამორჩეული ის, ვინც შეჰქმნა სკოლა და არა დაიშურა-რა მისთვის. შემდეგ საზოგადოება ვალდებული იქნება მოიპოვოს სკოლისათვის საჭირო ღონისძიება, საზრდო, მოიწვიოს უმაღლესს სასწავლებელში კურს-დამთავრებული აგრონომი, ანუ საბუნების-მეტყველო საგნების მცოდნე. საზოგადოებამ უნდა იზრუნოს, რომ სკოლაში ყველა სამეურნეო საგნის სწავლება პრაქტიკულად კარგად იყოს წარმოებული. სკოლის შეგირდებმა უნდა თვალით ჰნახონ ყოველივე ის, რასაც თეორიულად ასწავლიან; მაშასადამე, უნდა სკოლას ჰყავდეს თავისი საქონელი (მუშა და საწველი) სკოლის მინდვრებში უნდა შემოიღონ ჯერობითი თესვა (**сѣвооборотъ**); სკოლას უნდა ჰყავდეს კარგის ჯიშის მოსაშენებელი საქონელი (**племенной скотъ**); სკოლაში უნდა იყოს რამდენიმე კარგის ჯიშის ღორი, ცხვარი, ცხენი; სკოლისათვის მაშინ 50 დესეტინა საკმარისი არ იქმნება და, რასაკვირველია, მამულის მომატება მოუნდება. მებოსტნობას, ბაღოსნობას, მეფუტკრობას უნდა უფრო ფართო ადგილი დაეთმოს სკოლაში.

ყოველივე ეს, რასაც ჩვენ ვამბობთ, უფრო ადვილია, ვიდრე იყო პირველად სკოლის დაარსება.

ილია ივანეს ძემ, ამ ერთად-ერთმა კაცმა, ნახევარზე მეტი საქმე გააკეთა. დავიჯეროთ, თუ საზოგადოება შესდგება, მეორე ნახევარ საქმეს ვერ იკისრებს და ვერ გაუძღვება?!

ვისაც ამ სკოლის სარგებლობა არ ესმის და ჰსურს-კი გაიგოს, ვთხოვთ კარგად წაიკითხოს ამ სკოლის დებულება და კარგად დაფიქრდეს. ოძისის სკოლიდგან ჩვენ ჯერ-ჯერობით არაფერს არ უნდა მოველოდეთ. აქ მარტო მუშების სკოლაა და ოთხი-ხუთი მუშა-კაცი სწავლობს პრაქტიკულად მევენახეობასაც და მებაღეობასაც.

მაშასადამე, ეს თითქმის ერთად-ერთი სკოლა დაგვრჩა და ამ სკოლას უნდა დავჰბეროთ თბილი სული და ვისურვოთ ყოველ მხრივ მისი წარმატება და აჰყვავება.

ჯურანიძე მ. ზ—შვილი.

ოროთქლმა და ელექტრონმა, ე. ი. მეცნიერებმა და ტეხნიკამ გააერთიანა კაცობრიობა. მაგრამ მეცნიერება და ტეხნიკა შეიმუშავეს და განავითარეს ყველა ერებმა, ამ საქმეში პატარა და მშვიდობის მოყვარე შვეიცარიასაც ხომ წილი უდევს... რა შუაშია აქ „Rule Britania“ და მილიტარიზმი?—არ მესმის. სწორე თუ გნებავთ, ყველანი უნდა დაემორჩილნენ გამაერთებელ ძალას, ე. ი. მეცნიერებასა და თანამედროვე კულტურას და არა ხმლისა, ზარბაზნისა და მუშტის ძალას, სულ ერთია ამ ძალის მეოხებით ამერიკელები გაიმარჯვებენ, ფრანგები, თუ ინგლისელები.

ომი ბარბაროსობის დროის მემკვიდრეობაა და არა განათლებულ კაცობრიობის კულტურისა და თანამედროვე მეცნიერების ნაყოფი. ომმა-კი არ უნდა გააერთიანოს კაცობრიობა და დააკავშიროს თანასწორნი ერნი, არამედ ხალხთა ინტერესებისა და განათლების ერთობამ, რასაც კაცობრიობა ადრე თუ გვიან მაინც ეღირსება. მაგრამ მაშინ კიტჩენერნი, ჩემბერლენნი დ იმპერიალისტნი საჭირონი აღარ იქმნებიან...

გ. მარგელი.

უცხოეთი

ინგლისი. ომმა, დიდ-ძალ ხარჯისა და ხალხის ამოჟლეტის გარდა, სხვაფრივაც ვნება მოუტანა ინგლისს. სამის წლის განმავლობაში სისხლის ღვარამ, უმწეოთა უწყალოდ მოპყრობამ, დაუნდობლობამ თავისი ბეჭედი დაასვა ინგლისელთა ზოგიერთ კლასის ზნეობას. ამ ომის მეოხებით იმრავლა ავკაცობამ, ქურდობამ, მოსყიდვამ და სხვა არა საკადრისმა საქციელმა. „ომი,—სწერს ერთი გაზეთი,—ყველგანა და ყოველ ხალხს შორის მჭიდროდაა დაკავშირებული ხაზინის გაქურდვასა და სხვა სისაზიზღრესთან. საყურადღებოა უფრო ის, რომ ამ საქმეს (ქურდობას) ისინი იწყებენ, ვინც ყველაზედ მაღლა ჰყვირიან თავიანთ „პატრიოტიზმ“-ზე და ვინც ყველგან „მოღალატეებს“ ჰხედავენ.“

ინგლისშიაც, როგორც ყველგან სხვაგან, ამ ომის გამო, ბევრმა ავკაცობამ იჩინა თავი, რაც სხვა დროს შეუძლებელი იქმნებოდა. მკითხველებმა უკვე უწყიან, იმ იჯარადრებმა, რომელთაც ჯარისათვის ცხენების შეძენა ჰქონდათ მინდობილი, რაოდენი ფული დასტყუეს ხაზინას. მხედველობაში იქონიეთ, რომ ეს იჯარადარნი ისევე, როგორც იჯარის გამცემნი, პირველი „პატრიოტნი“ არიან; ყველაზედ მეტად ისინი თხოულობდნენ ომის დაწყებას და ეხლა კიდევ თხოულობენ იმის განგრძობას. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ეს ვაჟბატონნი პირველნი შეუდგნენ ხაზინის გაქურდვას და იმის წყალობით თავიანთ ჯიბის გასქელებას. ამ საქმის გარდა, სხვა ამრავალმა საქმემ იჩინა თავი ინგლისში; ეხლა აშკარავდება მხოლოდ, რომ პატრიოტნი სამის წლის განმავლობაში სისტემატიურად ჰქურდავდნენ ხაზინას. უკეთესად არც ჟურნალ-გაზეთები იქცევიან. ფულის მეოხებით ბევრმა გაზეთმა იცვალა სახე და ფერი: ორის წლის წინად პირუთვნელობით განთქმული გაზეთები დღეს თავ-გამოდებით გუნდრუკს უკმევენ კიტჩენერს, მილნერს, როდს და სხვებს.

— 5 თებერვალს, პალატის სხდომის დროს, თავმჯდომარემ წაუკითხა დეპუტატებს წერილი, რომლითაც ირლანდიიდგან ერთი მოსამართლე ატყობინებს, რომ 3 თებერვალს დავაპატიმრე ირლანდიელი დეპუტატი გაიდანი. გაიდანი ფერმერებს აქეზებდა, საიჯარო გადასახადს ნუ გაიღებთო. ამ წერილის კითხვის დროს პალატაში ირლანდიელებმა ცხარე საპროტესტო მანიფესტაცია გამართეს ბევრი გაიძახოდა: „ჩემბერლენი და მინისტრები უნდა ჩავსხათ საპყრობილეში და არა პატიოსანი დეპუტატიო“.

იმავე სხდომაზედ იოკშირელმა დეპუტატმა უაიტლიმ წარუდგინა პალატას პეტიცია, რომელზედაც 33,184 მუშა ქალს უწერია ხელი. ეს ქალები თხოულობენ თურმე ქალებს საარჩევნო უფლებანი მიენიჭოთ. მეორე დეპუტატმა დავენპორტმა წარადგინა ასეთივე პეტიცია, რომელზედაც 4,292 ჩეშირელ ქალს უწერია ხელი.

ესპანია. საქმე ესპანიაში დღითი-დღე მწვავდება. გაფიცულთ ყველა მუშები მიემხრნენ. მონაწილეობას იღებენ გაფიცვაში ასოთ-ამწყობნი, კალატოზნი, დურგალნი, ამომქრელნი, ზეინკლები, დამტვირთველნი, მაღაზიებსა და ტრამვაებში მოსამსახურენი და სხვანი. რამდენიმე დღე გაფიცულნი საიდუმლოდ ემზადებოდნენ თურმე. ეხლა ქუჩებში ვერც ეტლს შეჰხვდებით, ვერც ვაგონს; ღია მაღაზიას ვერსადა ჰნახავთ თურმე. ქალთა ბრბონი წითელის დროშებით ქუჩებში დადიან. რამდენიმე ცხარე შეტაკება ჟანდარმებთან გაფიცულთ უკვე ჰქონდათ. ახლო-მახლო ადგილებიდგან ჯარს ბარსელონაში უყრიან თავს.

ამ არეულობათა გამო დეპუტატთა პალატაში უკვე შეეკითხნენ მთავრობას. კონსერვატიულმა დეპუტატმა კასტელანოსმა დიდი საყვედური გამოუცხადა მთავრობას, მხნედ ვერ მოიქეცით და საჩქაროდ ვერ ჩააქრეთ არეულობა, მიტინგების ნება რად მიეცით მუშებსაო. შინაგან საქმეთა მინისტრმა მიუგო, რომ ერთსა და იმავე დროს 72 მიტინგი გაიმართა და ყველგან ჯარის გაგზავნა შეუძლებელი იყოო. დატომ კონსერვატორების სახელით გამოუცხადა მთავრობას, ჩვენ დიდ დახმარებას გაგიწევთ წესიერების აღდგენაშიო. მთავრობამ გადასწყვიტა, გააუქმოს ბარსელონაში დროებით საკონსტიტუციო გარანტიები. მუშათა მეთაურებმა გაფიცვის წინ შემდეგი პროკლამაცია გამოსცეს: „კარნავალი გათავდა. იმ დროს, როდესაც ბურჟუა აუარებელ ფულსა ჰხარჯავდა კონვენტებსა, ბალებსა და ტანისამოსზედ, მუშა ხალხი ათასობით ულუკმა-პუროდ იტანჯებოდა. ეხლა მარხვა დაიწყო, ჩვენ-კი არ შეგვიძლიან ინდულგენციები შევიძინოთ. მოთმინებიდგან გამოვედით: დროა რამე ვიღონოთ სასტიკ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ. წინ წავიდეთ, ამხანაგნო! შევაჩეროთ მუშაობა! დეე, ყველანი დაიტანჯნენ! სისხლის მწოველი კაპიტალისტები მარტონი დავტოვოთ! დეე, ყველამ გამოსცადოს შიმშილი, უპურობა, უწყლობა. მაშინ მტერი დაგვემორჩილება. უნდა დავანახოთ კაპიტალისტთა კლასებს, რომ უმუშებოთ სოციალური ცხოვრება შეუძლებელია!“

სამხრეთ-აფრიკის ომი. ინგლისური გაზეთები არაფერს სწერენ 10 თებერვალს მომხდარს ბრძოლაზედ, თუმცა როგორც აშკარავდება, ამ ბრძოლაში ინგლისელები უნდა დამარცხებულიყვნენ. კიტჩენერის დეპეშა მოკლედ გადმოგვცემს, რომ ინგლისის რაზმი წააწყდა მტერს, რომელიც ბევრად აღემატებოდა ინგლისელებს; მტერმა უკუ აგდო ჩვენი რაზმიო. ეს არის და ეს. აშკარაა, თუ უკუ აგდეს ბურებმა ინგლისელები, დაამარცხეს კიდეც. მეორე ბრძოლა 12 თებერვალს მომხდარა იოჰანესბურგის მახლობლად. ინგლისის ერთი რაზმი იმ ადგილის მიდამოებს ათვალიერებდა, რომელზედაც იოჰანნესბურგიდგან ნატალში რკინის გზა მიდის. რაზმის უფროსმა ამბავი მიიღო, რომ ამ ადგილას დევეტი რამდენმამე კაცმა ინგლისის რაზმი გაარღვია და გაიქცაო. ინგლისელნი ფერმებს შემოერტყნენ, ეგონათ, იქ არიან ბურებიო; მაგრამ აქ ერთი ბურის მეტი არ აღმოჩნდა, ისიც ხელად შეხტა თურმე ცხენზედ და გაუსხლტა მტერს. რაზმი ამ ბურს გამოსდევნებია, მაგრამ გაუვლია თუ არა ცოტა მანძილი, ჩასაფრებულ ბურებს იქით-აქედგან ტყვიები დაუშენიათ. მოუკლავთ ბურებს რაზმის უფროსი და 12 ჯარის-კაცი, დაუჭრიათ ექვსი აფიცერი და 48 ჯარის-კაცი.

მალტა. როგორც Times-ის კორესპონდენტი იუწყება მალტიდგან, ამ კუნძულის საკანონმდებლო საბჭოს in corpore თანამდებობიდგან გადადგომა მოუსურვებია. საბჭოს წევრებს გუბერნატორისათვის მიუმართავთ წერილით, რომელშიაც უცხადებენ, რომ ძალ-მომრეობად და ჩვენის უფლების შელახვად მიგვაჩნია თქვენი ნოტაო. ამ ნოტით გუბერნატორი ემუქრება თურმე საბჭოს, კონსტიტუციის შევცვლი, თუ არ მიიღებთ და დაამტკიცებთ ადმინისტრაციის შესაბამად საჭირო ფონდებსაო. ეს ნოტა გვაიძულებს, უთქვამთ მალტიის მცხოვრებთა წარმომადგენელთ, სამსახურიდგან გადავდგეთ და ხალხს მივცეთ შეძლება თავისის აზრის წარმოთქმისა ამ საქმის გამოო.

წარსულიდგან.

ა.

მეომარი ეპისკოპოსი.

ორმა მიზეზმა გამოიწვიაო,—ამბობს ვახუშტი,—ეპისკოპოსთა „სლვა ლაშქართა, ნადირობათა და ბრძოლათა შინა“.

პირველი მიზეზი ეს იყოო: დავით მეფის ჟამს (1505—1525 წ.) მაჰმადიანებმა აუტეხეს ქართველებს დაუცხრომელი ბრძოლა და კირთება. ეპისკოპოსებმა, იხილეს-რა „ღაფლობა-ულონოება“ თავისს სამწყსოთა, ფრიად შეწუხდნენ და ამ სიტყვებით განამხნევებდნენ:

> ნუ მოდაფლდებით და ნუ მოუღონოვდებით ბრძოლად მათდა, და ნუ დაუტევებთ სარწმუნოებასა, რჯულსა და ჩვეულებასა თქვენსა და ჩვენ ვიქმნებით წინამბრძოლნი თქვენნი.

და, მართლაც, ეპისკოპოსნი ისრე იქცეოდნენ, როგორც აღუთქვეს მრევლს.

იგივე ვახუშტი ამბობს: „მარაბდის ომსა ზედა 1624 წ. მროველმან ავალიშვილმან, რა მიიღო ზიარება, მეომარნი ეტყოდნენ: „უკეთუ დღეს აღიღებ მახვილსა ბრძოლად, უბრძანე, რათა გვაზიაროს სხვამან, და უკეთუ არა, უმჯობეს არს შენ მიერ„.

ხოლო იგი იტყოდა:

> დღეს ბრძოლა არს სარწმუნოებისა და ქრისტეს მცნებისა და არა მხოლოდ ჩემზედა. ამისთვის არა ვეო, უკეთუ უწინარეს თქვენსა არა დავსთხიო სისხლი ჩემი, მახვილის აღებმან.

მეორე მიზეზი. ეპისკოპოსებს ჰყვანდათ საკუთარი აზნაურები, მსახურნი და გლეხნი. ხოლო ლაშქრად წასვლა შეწერილი იყოო, და ამიტომ ეპისკოპოსი „თანამდებ“ იყოო, რომ თვისი ხელქვეითი რაზმი თვითონვე წაეყვანა საბრძოლველადაო.

მეომარი ეპისკოპოსები, როგორც სწერს ჯემს რობერტსონი (Истор. Христ. церкви, ტ. 1, გვ. 1006), გაჩენილან მეთერთმეტე საუკუნეშივე. ამის მიზეზად გახდარა ფეოდალური წეს-წყობილება. მაშინდელ დროს მიხედვით ეპისკოპოსიც მოვალე გამხდარა, მეფის მოწოდებისათანავე, გაეყვანა საკუთარი ჯარი და მონაწილეობა მიეღო ლაშქრობაში. მხოლოდ მეფეს შეეძლო იგი გაენთავისუფლებინა ამ მოვალეობისაგან. ეპისკოპოსების ომში წასვლა ერთის მხრივ სასარგებლოც იყოო. მათი მაგალითი ამხნევებდა ლაშქარსა ბრძოლად წინააღმდეგ დაუცხრომელი მტრებისა—სარკინოზებისა, ნორმანთა და უნგრელთა.

ზოგი ეპისკოპოსი მეტად გამოჩენილი მებრძოლი ყოფილა. მეათე საუკუნის ნახევარში, მაგალ., სცხოვრებდა რატისბონის ეპისკოპოსი. ერთს ბრძოლაში მას მოჰკვეთეს ყური, დასჭრეს, დასჩხეს. ეპისკოპოსი რომ წაიქცა, მიჰვარდა მას მეომარი მტერი მოსაკლავად. გარნა ეპისკოპოსმა მოიკრიბა ძალ-ღონე, წამოხტა, ეცა მეომარს, მოჰკლა იგი და გაიქცა თავისიანების ბანაკში.

სჩანს, „მეომარი“ ეპისკოპოსი ყოფილა ყველგან და არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში.

ჩვენს მატიანეს დაუსახელებია არა ერთი ღვდელ-მთავარი, რომელიც იარაღს, არა თუ ატარებდა, არამედ კიდეც ხმარობდა. მთის ადგილებში, როგორიც არის, მაგალ., საინგილო, ამ 30—40 წლის წინად ზოგი მოძღვარი უიარაღოდ სახლიდგან თურმე არცკი გამოდიოდა.

მ. ჯანაშვილი.

დეპეშა

(საკუთარის კორესპონდენტისაგან)

თებერვლის 14-ს

ქუთაისი. სამხედრო სასამართლომ გადაუწყვიტა სიკვდილით დასჯა: ლორთქიფანიძეს, აგიაშვილს, დუდუჩავას, ლარიაშვილს და მუსხურიას.

—

„(რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან).“

13 თებერვალი.

პეტერბურგი. 12 თებერვალს ხელმწიფე იმპერატორმა ინახულა ბუხარის ემირი. 12 თებერვალს ერმიტაჟის თეატრში მათის იმპერატორებითის უდიდებულესობი თანადასწრებით გაიმართა წარმოდგენა; მიწვეულთა რიცხვში ბუხარის ემირიც იყო. წარმოდგენის შემდეგ გაიმართა ვახშამი და მერე ცეკვა.

ეკატერინოსლავი. გამოვიდა პირველი ნომერი მეორე ყოველ-დღიურ გაზეთის „ვესტნიკ იუგა“-სი.

ლოძი. მრეწველობისა და ვაჭრობის დამხმარებელ საზოგადოების აქაურმა განყოფილებამ დაადგინა, პროტესტი განაცხადოს ფინანსთა სამინისტროში დამზღვევ საზოგადოებათა დაზღვევის შეზღუდვისა და საზღვევ პრემიის გადიდების წინააღმდეგ.

მოსკოვი. საეკკლესიო ღვინის სექცია იმ აზრისაა, რომ შეიძლება ღვინის დატკბობა შაქრის მიმატებითა და გაკეთება სპირტის შერევით. დაარსდა ქალთა წრე შემახელთა სასარგებლოდ შემოწირულებათა შესაგროვებლად.

ლონდონი. კიტჩენერი იტყობინება, რომ იამანრის ბატალიონსა და სამს რაზმზე, რომელნიც მიჰყვებოდნენ სურსათის ურემს, იერიში მიიტანა ბურების რაზმმაო. სასტიკის ბრძოლის შემდეგ ბურებმა ხელთ ჩაიგდეს ურმებიო; ბურებს მდევრად გამოვუყენეთ ცალკე ჯარიო.

ნიუ-იორკი. გერმანიის იახტაზე—სადღესასწაულო სადილის დროს, პრინცმა ჰენრიხმა აღნიშნა, რომ შტატების პრეზიდენტი პირველად არის გერმანიის საიმპერატორო გემზეო; ღმერთმა ჰქმნას, რომ ეს ამბავი უკანასკნელი არ იყოსო. რუზველტმა მადლობა გადაუხადა ამერიკაში მისვლისათვის და დაუმატა, რომ სიხარულით მოველი იმ დღეს, როდესაც მე სტუმრად ვეწვევი პრინცს ჰენრიხს გერმანიის სამხედრო გემზეო.

პეტერბურგი. ბუხარის ემირმა თავისის მემკვიდრითურთ დარბაზობით ინახულა საიმპერატორო სახლობის წევრნი და სამხედრო მინისტრი.

13 თებერვალს ხელმწიფე იმპერატორმა გააბედნიერა ნახვითა და დათვალიერებით პავლეს სამხედრო სასწავლებელი.

14 თებერვალი

პეტერბურგი. „პრავიტელ. ვესტნიკ“-ში გამოქვეყნებულია იმ ცნობათა პროგრამა, რომელნიც საჭიროა სამხედრო საექიმო აკადემიის სტუდენტებისათვის ჯარის-კაცთა ცხოვრების გასაცნობლად.

„პრავიტ. ვესტნიკის“ მე-35 ნომერში დაბეჭდილ ამბის განსამარტებლად, იმ ამბისა, რომელიც შეეხებოდა სტუდენტ პომპასეიჩის სიკვდილის შესახებ ხმებს, გამოცხადდა, რომ როგორც მიღებულ ცნობებიდგან სჩანს, 6 თებერვლის ღამეს ქ. მასკოვში თავი მოიკლა მოსკოვის უნივერსიტეტის საფიზიკო-სამათემატიკო ფაკულტეტის სტუდენტმა კონპასეჩმა.

ხელმწიფე იმპერატრიცამ ალექსანდრა თეოდორეს ასულმა საკუთარ ფულებიდგან 10 ათ. მან. შესწირა შემახელებს; ამ ფულიდგან უნდა იყიდონ უმთავრესად ტანისამოსი და ფეხსაცმელი უფრო ღარიბ მცხოვრებთათვის.

გამოქვეყნებულია: ხელმწიფე იმპერატორმა საერო განათლების მინისტრის უქვეშევრდომილესის მოხსენებას თანახმად უმაღლესად ნება დართო, რომ ხუთის წლის განმავლობაში სცადონ და მიიღონ სამხედრო-საექიმო აკადემიაში გიმნაზიაში სწავლა დამთავრებულებთან ერთად რეალისტებიც, მხოლოდ ამ უკანასკნელებმა ან აკადემიაში შესვლის დროს ან აკადემიაში ყოფნის პირველს წელიწადს ეგზამენი უნდა დაიჭირონ ლათინურს ენაში გიმნაზიის ოთხის კლასის კურსის პროგრამით.

13 თებერვალს მოხდა მესამე კრება მეთევზეობის საერთაშორისო კონგრესისა. ავსტრიის წარმომადგენელმა გადასცა კრებას მოპატიჟება თავის მთავრობისაგან, რომ შემდეგი კრება მოხდეს ვენაში.

ბერლინი. სადამოჟნო ტარიფის კომისიამ 14 ხმის უმეტესობით წინააღმდეგ ათისა მიიღო კომპრომისზე დამყარებული წინადადება (რასაც არ ეთანხმება მთავრობა) ოთხს უმთავრესს პურზე ფასების აწევის შესახებ. კომისიის ორს წევრს კენჭი არ მიუციათ, ორიც კრებას არ დასწრებია.

ბაქო. გაიპარა „ორენის“ ფირმის გამგე ასლანა და თან წაიღო ფირმის 60 ათასი მან. და 150 ათ. სხვებისგან საგიროდ მიღებული ფული.—12 თებერვალს სადგურბოლახთან ლიანდაგიდგან გადმოვიდა საქონლის მატარებელი № 153; დაიმსხვრა 7 ვაგონი-ცისტერნი ნავთით.

ლონდონი. კიტჩენერი იტყობინება, რომ 600 ბური სცდილობდა სამხრეთიდგან ბოტას მთისკენ გასვლას, ბევრმა მოახერხა გასვლა, თუთხმეტი ბური მოვკალით, 6 დავსჭერით.

ყოველ-დღიური საჭირო ცნობები:

კავკასიის რკინის გზის მატარებლების მიმოსვლა 15 ოქტომბრიდგან 1901 წლისა (ფრჩხილებში ჩასმული ციფრები ტფილისის საათით უჩვენებენ დროს, ფრჩხილებს გარეთ—პეტერბურგის საათით).

მატარებელი მიდის **ტფილისიდგან ბათუმში**:

ფოსტის მატარებელი № 3 საღამოს 7 ს. 54 წ. (8 ს. 52 წ.) ბათუმში ჩავა დილის 8 ს. 33 წ. (9 ს. 31 წ.).

სამგზავრო მატარებელი № 5 დილის 9 ს. 30 წ. (10 ს. 28 წ.), ბათუმში ჩავა საღამოს 9 ს. 28 წ. (10 ს. 26 წ.).

ტფილისიდგან ბორჯომში:

სამგზავრო მატარებელი № 67 დღის 1 ს. 44 წ. (2 ს 42 წ.), ბორჯომში ჩადის საღამოს 6 ს. 40 წ. (7 ს. 38 წ.)

ტფილისიდან ბაქოში:

სწრაფი მატარებელი № 2 კვირაში ერთხელ, ხუთშაბათობით, დღის 2 ს. 32 წ. (3 ს. 30 წ.), ბაქოში ჩადის ღამის 3 ს. 58 წ. (4 ს. 56 წ.).

ფოსტის მატარებელი № 4 დილის 11 ს. 47 წ. (12 ს. 45 წ.), ბაქოში ჩადის დილის 6 ს. 33 წ. (7 ს. 31 წ.).

სამგზავრო მატარებელი № 6 საღამო 9 ს. 36 წ. (10 ს. 34 წ.), ბაქოში ჩადის დღის 2 ს. 12 წ. (3 ს. 10 წ.)

ტფილისიდგან ყარსში:

ფოსტის მატარებელი № 58—59 საღამოს 10 ს. (10 ს. 58 წ.) ყარსში ჩადის დღის 12 ს. 23 წ. (1 ს. 21 წ.).

ბათუმიდგან ტფილისში:

ფოსტის მატარებელი № 4 ღამის 10 ს. 10 წ. 11 ს. 8 წ.), ტფილისში ჩამოდის დილის 10 ს. 45 წ. (11 ს. 43 წ.)

სამგზავრო მატარებელი № 6 დილის 8 ს. 58 წ. (9 ს. 56 წ.) ტფილისში ჩამოდის საღამოს 8 ს. 33 წ) (9 ს. 31 წ.).

ბაქოდგან ტფილისში:

სწრაფი მატარებელი № 1 ოთხშაბათობით ღამის 10 ს. 41 წ. (11 ს 39 წ.) ტფილისში ჩამოდის დღის 12 ს. 47 წ. (1 ს. 45 წ.).

ფოსტის მატარებელი № 3 ღამის 12 ს. 2 წ. (1 ს). ტფილისში მოდის, საღამოს 6 ს. 24 წ. (7 ს. 22 წ.

სამგზავრო მატარებელი № 5 დღის 3 ს. 35 წ. (4 ს. 33 წ.) ტფილისში მოდის დილის 8 ს. 50 წ. (9 ს. 48 წ.).

ბორჯომიდგან ტფილისში:

სამგზავრო მატარებელი № 66 ღამის 1 ს. 50 წ. (2 ს. 48 წ.).

ყარსიდგან ტფილისში:

ფოსტის მატარებელი № 60—61 დილის 4 ს. 12 წ. (5 ს. 10 წ. ტფილისში ჩამოდის დილის 6 ს. 47 წ. [7 ს. 45 წ.).

განცხადება

ფოთის სამარხ კასის გამგეობა აუწყებს კასის წევრებს, რომ კვირას, მარტის 3, საღამოს 6 საათზედ, ფოთის ქალაქის გამგეობის სადგურში დანიშნულია რიგი საზოგადო კრება კასის წევრებისა 1901 წლის ანგარიშის განსახილველად, თანამდებობის კაცების ამოსარჩევად და გამგეობის წევრთა გასამრჯელოს დანიშვნის შესახებ მოსალაპარაკებლად. (3—6.—1)

მკურნალი

ნ. ტ. მულინი.

იღებს ყურითა, ყელითა და ცხვირით ავადმყოფებს ყოველ-დღე ნაშუადღევს 1—3 საათამდე და საღამოს 4—8-მდე. სუდებნი 18. (წლ.)

წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში იყიდება შემდეგი ახალი გამოცემული წიგნები:

ამოდის ნათლება, ვაჟა-ფშაველასი	15 კ.
ამბავნი და მოთხრობანი, გრ. ყიფშიძისა	15 „
ახუნდი, ვაჟა-ფშაველასი	5 „
ანტონიოს და კლეოპატრა, შექსპირისა	30 „
აბო ტფილელი, ე. კ.	30 „
Або Тифлисскій, Е. К.	5 „
ამბავი მაღლის ქვისა	5 „
აკიდო საყმაწვილო, მოთხრ. ი. გოგებაშვ.	15 „
ათონის ივერიის მონასტრის ხელთ-ნაწერი	1 მ. 50 „
ბერანჟე, თარგ. გ. გვაზავასი	40 „
ბენია	10 „
ბუნების საოცარი მოვლენანი, ს. ჯუღელისა	15 „
ბაში-აჩუკი, აკაკისა	30 „
ბუნება სურათებში, ი. ალხაზიშვილისა	1 მ. 30 „
გლეხი კაცის ისტორია, III—IV ტ.	1 მ. 20 „
გამზრდელი, აკაკისა	5 „
გასართობი	10 „
გოგებაშვილი იაკობ, ზ. ჭ—სა	15 „
გუსტავ ვაზა	5 „
Грузинскій отрывокъ Калилы и димны, А. Хахановъ	60 „
გიორგი და მიხეილი	10 „
Древный Анчсхатскій соборъ Карбеловъ	20 „
დედა, ანდერსენისა	8 „
ამონებულნი, თარ. თ. სახოკიასი	1 მ. „
დაუჯდომელი წმ. ნინოსი	20 „
Двѣ святины въ Кахетіи, Е. К.	10 „
Давидъ Гареджели, Е. К.	15 „
ეტიუდები, თ. ხუსკივაძისა	15 „
ელენე, მოთხრობა	5 „
Вступленіе Грузіи въ составъ Росс. имперіи, М. Хелтуплишвили	40 „
Въ Барсовой кожѣ, Мкинвари	1 р. „
ზურაბის კოშკი, ივ. ბ—ლისა	3 „
Заслуги Грузинскаго монашества, Е. К.	30 „
თხზულებანი ვაჟა-ფშაველასი	1 მ. .
თეორია სიტყვიერებისა, კელენჯერიძისა	40 „
თამარ-დედოფლის სამკაული	10 „
თამარ ლაზნელი, ან. ფურცელაძისა	50 „
ისტორია ქართულ სტამბისა	15 „
იანიჩარი, დ. ნახუცრიშვილისა	40 „
კონსპექტები საქართველოს ისტორიიდგან I-II ჰრ. ქუთათელაძისა	60 „
კოპერნიკიდან დარვინამდე	10 „
კანდელი, მ. ღლაშვილისა	„ 15
Краткій очеркъ исторіи Грузинской церкви, Е. К.	1 50
Краткій очеркъ Грузинской народной музыки, И. Каргаретели	„ 30
კუბიკები ქართულის ანბანის	1 20
ლექსები განდეგილისა	„ 50
მედოშვილისა	„ 50
გრ. აბაშიძისა	„ 60
დ. გაბრუაშვილისა	„ 25
მელის წიგნი, კ. თავაიშვილისა	„ 40
მუშათა კითხვა	„ 15
მოგზაურობა იერუსალიმში, დეკ. პ. ყინჩოშვილისა	1 „
მოძღვრებანი, ი. გამრეკელისა	„ 40
მეცნიერებისთვის წამებულნი	1 „
Мцхетъ и его Соборъ. А. Натроева	1 50
ნელო და პატრაში, თრ. ელ. წერეთლისა	„ 10
ნათელა, აკაკისა	„ 20
ნიკოლოზ ნიკოლაძე, ზ. ჭ—ისა	„ 20
ნამდვილი სამსახური პოტაპენკოსი	„ 40
Новая постановка педагогическаго дѣла.	„ 20

Дозвол. цензурою. Тифлисъ 14-го Февраля 1902 г. გაზეთ „ტფილისის ფურცლისა“ და ექვ. ხელაძის სტამბა ლორ.-მელ. ქუჩა. დროებითი რედაქტორი ა. სარაჯიშვილი გამომცემელი ი. ჭავჭავაძე.